

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი

ანა კობერიძე

**ხარისხის მართვა საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო
დაწესებულებებში**

ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამა

ნაშრომი შესრულებულია ბიზნესის ადმინისტრირების მაგისტრის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ვასილ კიკუტაძე,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი

თბილისი

2020

ანოტაცია

ხარისხის მართვა საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში

თანამედროვე ეპოქაში უაღრესად მნიშვნელოვანი და აქტუალური თემაა განათლების ხარისხის უზრუნველყოფა, განსაკუთრებით კი იმ ქვეყნისთვის, რომელიც მიისწრაფვის ევროპულ სისტემაში ინტეგრაციისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ ბოლო წლების მანძილზე საგრძნობლად დაიხვეწა ქართული განათლების სისტემა, მაინც ვდგავართ ერთი მოცემულობის წინაშე, გასაკეთებელი კიდევ ბევრია. ამის პირდაპირი და ნათელი მაჩვენებელი საერთაშორისო კვლევებია, რომლების მიხედვითაც ჩვენი ქვეყნის მოსწავლეთა განათლების ზოგადი დონე ძალზე დაბალია სხვა ქვეყნებთან შედარებით. საქართველოში ზოგადი განათლების რეფორმები სხვადასხვა მიმართულებით მიმდინარეობს, ესენია: დემოკრატიზაცია, სისტემის გამჭვირვალობა, ზოგადი განათლების ხელმისაწვდომობა, თუმცა, ამ ყველაფერთან ერთად ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი მიმართულებაა, განათლების ხარისხის სწორი მართვა. შესამჩნევია პრობლემები განათლების ხარისხის მიმართულებით და აუცილებელია დავადგინოთ, თუ რა არის განათლების ხარისხი, ვინ არის პასუხისმგებელი მასზე, მისი განმაპირობებელი ფაქტორები, რა მდგომარეობაა ხარისხის კუთხით ქართულ განათლების სისტემაში. ამასთანავე სამწუხაროა ისიც, რომ არ გვაქვს კონკრეტული სტრატეგია იმის განსასაზღვრად თუ რა დროში და რა ინსტრუმენტების მეშვეობით მოხდება განათლების ხარისხის გაუმჯობესება.

საქართველომ ბოლო წლების მანძილზე მრავალი ნაბიჯი გადადგა ქვეყნაში განათლების ზოგადი დონის გაუმჯობესების კუთხით, გათვალისწინებულ იქნა საერთაშორისო გამოცდილებაც, რომელიც ძალზედ საყურადღებო გაკვეთილებს გვთავაზობს, რადგან მათი გამოცდილება დიდია წარმატებული საგანმანათლებლო სისტემების შექმნაში.

ანა კობერიძე

Annotation

Quality Management in General Educational Institutes of Georgia

Providing education quality is very important and trendy issue in the modern world, especially for the countries, which makes significant contribution towards the Euro integration. In spite of modernization of Georgia's educational system in the previous years, country still faces major reality – yet a lot of things need to be done. The direct and very clear indicator of this challenge is the international surveys and research, which specifies Georgia's low level of General education, compared to other countries. Georgia is implementing numerous reforms towards general education, as follows: Democracy, transparency of system, accessibility of General Education, however, alongside the above – mentioned directions, the proper management of education quality is one of the main topics. The problems in the education quality are noticeable and it is vitally necessary to clarify: what is education quality? Who is the responsible on this? High impact factors and the current situation regarding the quality in Georgia's education system?. In addition to this, unfortunately there is no existing strategy to define particular time and instruments for the improvement of educational quality.

During the last years, Georgia has successfully implemented numerous steps to improve country's level of general education. Various international recommendations were also taken into account, because they provide very effective recommendations, which are obtained from their significant experience, of creating successful educational system.

Ana Koberidze

შინაარსი

ანოტაცია.....	2
Annotation	3
შესავალი.....	5
თავი I. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები.....	8
1.1 ზოგადი განათლების ხარისხის არსი და მისი განვითარების ისტორიული ასპექტები	8
1.2 ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის საერთაშორისო გამოცდილება	18
თავი II. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის ორგანიზაცია	28
2.1 განათლების ხარისხის მართვის მიდგომები, მეთოდები და პრინციპები ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში	28
2.2. ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზა საქართველოში.....	37
თავი III. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესების კვლევა.....	42
3.1 კვლევის აღწერა.....	42
3.1.1. კვლევის დიზაინი და მეთოდები.....	42
3.1.2 საკვლევი კითხვები.....	44
3.2. კვლევის შედეგები და მათი განსჯა.....	45
3.2.1. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის შიდა და გარე უზრუნველყოფის პროცესების დაგეგმვა, შეფასება და კონტროლი	45
3.2.2. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პრობლემები და მათი გადაჭრის პერსპექტივები.....	59
დასკვნები და რეკომენდაციები	61
ბიბლიოგრაფია:	63
დანართი 1	66
დანართი 2	70

შესავალი

თემის აქტუალობა. ქვეყნის კეთილდღეობის მიღწევაში განათლების ხარისხის უზრუნველყოფას გარდამტეხი მნიშვნელობა ენიჭება. მითუმეტეს, როდესაც ქვეყანა მიემართება ევროპის საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაციისკენ. ჩვენი, როგორც ქვეყნის სტრატეგიული მიზანი ევროპის საგანმანათლებლო სისტემაში თავის დამკვიდრებაა, შესაბამისად, უცილებელია გავიზიაროთ და დავნერგოთ ის სტანდარტები, რომლებსაც ზოგადი განათლების ხარისხის მართვის კუთხით გვიწესებს ევროპა, რათა მიღწეულ იქნას საბოლოო შედეგი, ევროპის საგანმანათლებლო სისტემის ნაწილად გახდომა.

ზოგადად ხარისხის ძალზედ კომპლექსური თემაა, რომელსაც სხვადასხვა კუთხიდან მსჯელობა სჭირდება. ამასთანვე გასათვალისწინებელია ისიც, რომ პროდუქტისა და მომსახურების ხარისხის მართვის მეთოდების პირდაპირი გადმოტანა და დანერგვა საგანმანათლებლო სისტემაში შეუძლებელია მისი უნიკალური სპეციფიკიდან გამომდინარე. თუმცა, უნდა მოხდეს იმის გათვალისწინებაც საგანმანათლებლო დაწესებულებების მიერ, რომ რეალურად ისინიც არიან ეკონომიკური ბაზრის სუბიექტები და მათზეც მოქმედებს მოთხოვნა-მიწოდების კანონი, ამიტომაც ხარისხის უზრუნველყოფის არსებული ზოგადი სტანდარტების ინტერპრეტირება უნდა მოხდეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებზეც. მიუხედავად ქართული განათლების სისტემის ერთი შეხედვით პერმანენტული რეფორმებისა სტატისტიკა მაინც საგანგაშოა, განსაკუთრებით ზოგადი განათლების კუთხით, კერძოდ სხვადასხვა კვლევების თანახმად ქართველ მოსწავლეთა დაახლოებით ერთი მესამედი ვერ აკმაყოფილებს ისეთ მოთხოვნებს როგორებიცაა: მინიმალური სტანდარტები წაკითხულის გააზრებაში, მათემატიკისა და საბუნებისმეტყველო საგნების ცოდნის თვალსაზრისით. შესაბამისად, სწორეს ესაა მიზეზი იმისა, რომ მოსახლეობის დიდი ნაწილი არ არის კონკურენტუნარიანი ქვეყანაში არსებულ შრომით ბაზარზე.

ზემოთაღნიშნულიდან გამომდინარე ცხადია, რომ წარმოდგენილი სამაგისტრო ნაშრომი „ხარისხის მართვა საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში“ ატარებს აქტუალურ ხასიათს, როგორც თეორიული ისე პრაქტიკული მნიშვნელობით.

კვლევის მიზნები და ამოცანები. წარმოდგენილი სამაგისტრო ნაშრომის მიზანია შევისწავლოთ ხარისხის მართვის მდგომარეობა საქართველოს ზოგად საგანმანათლებლო დაწესებულებებში, მოვახდინოთ არსებული პრობლემების იდენტიფიკაცია და უცხოური გამოცდილების კონტექსტში გამოვკვეთოთ მათი მოგვარების გზები. კვლევის მიზნიდან გამომდინარე დაისახა შემდეგი გადასაჭრელი ამოცანები: ზოგადი განათლების ხარისხის არსის, მისი განვითარების ისტორიული ასპექტების შესწავლა, ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის უცხოური გამოცდილების გაცნობა, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის მართვის მიდგომების, მეთოდების და პრინციპების იდენტიფიცირება, საქართველოში ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზის შესწავლა, საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პრობლემების იდენტიფიცირება და მათი გადაჭრის პერსპექტივების გამოვლენა.

კვლევის საგანი და ობიექტი. წარმოდგენილი კვლევის საგანია ხარისხის მართვის პროცესების მართვის სისტემა, ხოლო ობიექტი საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებები.

კვლევისათვის გამოყენებული მეთოდები. წარმოდგენილი კვლევა დაფუძნებულია კვლევის რაოდენობრივი მეთოდის გამოყენებაზე. კერძოდ, ნაშრომის მიზნებიდან გამომდინარე დამუშავდა კონკრეტული კითხვარი, განისაზღვრა საკვლევი გენერალური ერთობლიობა, საიდანაც მოხდა კვლევის ობიექტების შერჩევა, შემდგომ ეტაპზე კი განხორციელდა კვლევის ჩატარება, კითხვარების შევსება და მიღებული ინფორმაციის ანალიზი და სინთეზი. ბოლო ეტაპზე განხორციელდა კვლევის შედეგების ვიზუალიზაცია და ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე დასკვნების ფორმირება.

კვლევის სიახლეები. წარმოდგენილი კვლევაში უმაღლესი განათლების მეორე საფეხურის მოთხოვნების შესაბამისად გამოკვეთილია მსგავსი ტიპის კვლევების სპეციფიკის გათვალისწინებით რიგი მიგნებები, რომელიც საინტერესოს და ღირებულს ხდის წარმოდგენილ სამაგისტრო ნაშრომს. ნაშრომში სისტემურად არის განხილული ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში ხარისხის მართვის პროცესი და რეტროსპექტიულ ჭრილში წარმოდგენილია საქართველოში მისი განვითარების

მდგომარეობა. კვლევის შედეგების ანალიზით გამოვლინდა რომ საქართველოში ბოლო წლებში ზოგადი განათლების დაფინანსების გაორმაგების მიუხედავად, მკვეთრად არ გაზრდილა ამავე დაწესებულებებში განათლების ხარისხი, ქვეყნის ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ხელისშემშლელ ფაქტორებს შორის განსაკუთრებული როლი კვალიფიციური ადამიანური რესურსების ნაკლებობას უჭირავს, მათ შორის როგორც პედაგოგთა კორპუსში, ისე დაწესებულების მენეჯმენტში და ბოლოს არ არის ჩამოყალიბებული სასკოლო განათლების ხარისხის შეფასების არც შუალედური და მითუმეტეს არც საბოლოო ინდიკატორები, რაც ასევე მნიშვნელოვანი პრობლემაა.

თავი I. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის თეორიულ-მეთოდოლოგიური საფუძვლები

1.1 ზოგადი განათლების ხარისხის არსი და მისი განვითარების ისტორიული ასპექტები

განათლება არის ადამიანის უფლება, მისი განვითარების წამყვანი და ერთ-ერთი ძლიერი ინსტრუმენტი, სიღარიბის შემცირებისა და ჯანმრთელობის გაუმჯობესების, გენდერული თანასწორობის, მშვიდობისა და სტაბილურობისთვის. ეს უზრუნველყოფს შემოსავლის თვალსაზრისით დიდ, თანმიმდევრულ ანაზღაურებას და არის ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორი შესაძლებლობების თანასწორობის უზრუნველსაყოფად. ინდივიდებისთვის, განათლება ხელს უწყობს დასაქმებას, შემოსავალს, ჯანმრთელობას და სიღარიბის შემცირებას. გლობალურად, სკოლაში სწავლის ერთი დამატებითი წლის განმავლობაში საათობრივი შემოსავლის 9% –იანი ზრდაა. საზოგადოებებისთვის ის გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდის საწინდარია, ხელს უწყობს ინოვაციას, აძლიერებს ინსტიტუციებს და სოციალურ გაერთიანებას. მართლაც, რომ ჰკვიანური და ეფექტური ინვესტიციების ჩადება ადამიანთა განათლებაში გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა ადამიანური კაპიტალის განვითარებისთვის, რომელიც მომავალში დაასრულებს უკიდურეს სიღარიბეს.

კაცობრიობის ცხოვრების მანძილზე ხარისხი იყო საუკუნოვანი მიზანი და ადამიანთა მთელი ცხოვრების მამოძრავებელი ძალა, რომლისკენაც იყო მიმართული მთელი ძალისხმევა. სწორედ ხარისხი არის ადამიანთა ინტელექტის ადეკვატური საზომი. ხარისხი გიყურებს. თქვენ ამას აღიარებთ, მაგრამ თქვენ ვერ განსაზღვრავთ მას. სურნელოვანი და ლამაზი ყვავილის ანატომიური დეტალების აღწერილობის ნებისმიერი სიგრძე, მისი ფურცლები, ფერი, ფორმა, ზომა, სუნი, რბილი, ყველაფერი ერთად ვერ გადმოსცემს მისი სილამაზეს სრულად. ხარისხი მდგომარეობს მომხმარებლის აღქმაში. ის, რაც "შესანიშნავია" შეიძლება სხვისთვის არ იყოს საკმარისი (Mukhopadhyay, 2006). არსებობს ხარისხის მრავალი ცნობილი განმარტება. კროსბი განსაზღვრავს ხარისხს, როგორც "მოთხოვნას შესაბამისობას", ხოლო ჯურანი და გრინა

ხარისხს განსაზღვრავენ, როგორც "გამოყენებისთვის შესაფერისის". დემინგი განსაზღვრავს ხარისხს, როგორც "ერთგვაროვნებისა და საიმედოობის პროგნოზირების ხარისხი, დაბალ ფასად და რომელიც შეეფერება ბაზარს". ბევრმა ორგანიზაციამ დაადგინა, რომ ხარისხის ძველი განმარტება, "სტანდარტთან შესაბამისობის ხარისხი", ძალიან ვიწრო იყო. შესაბამისად, მათ გამოიყენეს ხარისხის ახალი განმარტება „მომხმარებელთა ფოკუსის“ თვალსაზრისით. განათლების კონტექსტში, მისი პროცესების არამატერიალური ბუნებიდან გამომდინარე, მნიშვნელოვანი მსჯელობა მიმდინარეობს განათლების ხარისხის ცნებაზე. ფინჩერი აღწერს, თუ როგორ განვითარდა ხარისხის პერსპექტივები წლების განმავლობაში განათლებაში, გამოცდილების ტექნიკაში, სტილზე გადასვლისა და საბოლოოდ დამუშავების გზით. ჰარვი და გრინი თავიანთი სემინარულ ნაშრომში აღნიშნავენ, რომ ხარისხი ფარდობითია. იმის ნაცვლად, რომ ჰქონდეთ ერთიანი ხარისხის ხარისხი, ჰარვი და გრინი წარმოადგენენ ხუთ დისკრეტულ, მაგრამ ურთიერთდაკავშირებულ კონცეფციას. ხარისხს აქვს მრავალი მნიშვნელობა და მისი მნიშვნელობათა სპექტრი იწვევს დაბნეულობას, რადგან განსხვავდება თითოეული ადამიანის ალქმა ხარისხთან მიმართებაში (Shields, 1999). უამრავი მკვლევარია, რომლებმაც ჩამოაყალიბეს ჩარჩოები ხარისხის გაუმჯობესების მიზანი. ამ ჩარჩოებს აქვთ როგორც ხარისხის უწყვეტი გაუმჯობესება (CQI), სტრატეგიული ხარისხის მენეჯმენტი (SQM) ან ხარისხის სრული მენეჯმენტი (TQM). მიუხედავად იმისა, რომ ამ მიდგომებს შორის შეიძლება არსებობდეს განსხვავებები, ტერმინი TQM უფრო ზოგადია ხარისხის გაუმჯობესების არსის მისაღწევად. TQM განისაზღვრა, როგორც სტრატეგიული არქიტექტურა, რომელიც მოითხოვს ყველა სფეროში მუდმივი გაუმჯობესების პრაქტიკის შეფასებას და დახვეწას სასარგებლო. კორიგანი განმარტებას ახდენს მომხმარებლის კმაყოფილების აქცენტით: "TQM არის მართვის ფილოსოფია, რომელიც აყალიბებს მომხმარებელზე ორიენტირებულ სასწავლო ორგანიზაციას, რომელიც ეძღვნება მომხმარებელთა მთლიან კმაყოფილებას ორგანიზაციის და მისი პროცესების ეფექტურობისა და ეფექტურობის მუდმივი გაუმჯობესების გზით."

განათლების ხარისხის დადგენა მასიური გამოწვევაა, რადგან ის დედამიწაზე ყველაზე მგრძობიარე ქმნილებას - ადამიანს წარმოადგენს. სამრეწველო პროდუქტები

მზა საქონელია - წაიღე ან დატოვე. მათი დასრულების შემდეგ არაფერი არ შეიძლება გაკეთდეს. მომსახურება აქ არის და ახლა. უკეთესი ხარისხის მოძებნა მხოლოდ შემდეგ ჯერზე შეგიძლიათ. განათლებას ასეთი მზა პროდუქტი არ აქვს, არც კურსდამთავრებულებს. ისინი გზაზე "უნდა იყვნენ". განათლება მხოლოდ ადამიანის კეთილგანწყობას აკისრებს მას განვითარებას და მის განვითარებას უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე, პროცესს, რომელიც მოიცავს ადამიანის მოგზაურობას "საშვილოსნოდან საფლავამდე". ადამიანი განაგრძობს სწავლას და ვითარდება, "უნდა იყოს" (Mukhopadhyay, 2006). განათლება მიზნობრივია. შესაბამისად, განათლების ხარისხის თვალსაზრისით დაფიქსირდა განათლების სრულყოფილების გათვალისწინება, განათლების ღირებულების დამატება (Feigenbaum, 1983), საგანმანათლებლო შედეგის ვარგისიანობა და გამოყენების გამოცდილება, განათლების გამომუშავების შესაბამისობა დაგეგმილ მიზნებთან, სპეციფიკაციებთან და მოთხოვნებთან მიმართებაში. (Crosby, 1979), განათლების პროცესში ხარვეზების თავიდან აცილება (Crosby, 1979) და შეხვედრაზე ან აღმატება მომხმარებელთა განათლების მოლოდინს (Parasuraman, 1985). ჰოლტი ამტკიცებს, რომ განათლება ეხება მოსწავლეთა გონების განვითარებას; ხარისხის გაუმჯობესება უსასრულო პროცესია. განათლების ხარისხი იწვევს მომავალ პერსპექტივას. ამრიგად, ხარისხის მაჩვენებლებზე და ვირტუალურ დანერგვას უნდა მიენიჭოს პრიორიტეტი და განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს კატეგორიას საგანმანათლებლო ფუნქციის ფართო სპექტრში, მაგ. სკოლა, უნივერსიტეტი, განათლების მენეჯმენტი და პერსონალი (Pour, 2009).

მე-20 საუკუნის 30-40-იანი წლებიდან იღებს სათავეს ხარისხის მართვის თანამედროვე კონცეფცია, რომლის მიმართულებითაც, ისევე როგორც ამერიკაში, ასევე იაპონიაში შეიმუშავეს რამდენიმე თეორია. კიდევ ერთხელ უნდა აღვნიშნოთ ის, რომ ხარისხის მართვის თეორიაში აუცილებელია მომხმარებელთა მოთხოვნილებების თუ ინტერესების დაკმაყოფილება და შესაბამისი ხარისხის პროდუქციის შექმნა. ჩვენს რეალობაში კონცეფციებზე, რომლებიც შემუშავებულ უნდა იქნას ხარისხის მიმართულებით მუშაობენ ისეთი მსოფლიო ორგანიზაციებია, როგორებიცაა: ხარისხის კონტროლის ამერიკული საზოგადოება, ხარისხის მართვის ევროპული ორგანიზაცია, იაპონიის ხარისხის მართვის საზოგადოება. 1947 წელს შეიქმნა მსოფლიოში

საყოველთაოდ ცნობილი ორგანიზაცია - სტანდარტიზაციის არასამთავრობო ორგანიზაცია (ISO). მოცემულ ორგანიზაციაში დღეის მდგომარეობით გაწვევრიანებული 90-ზე მეტი ქვეყანა მსოფლიოს მასშტაბით. ზემოთ ხსენებული ორგანიზაციის მთავარი კონცეფცია ეფუძნება შემდეგ პრინციპს, მოთხოვნილებების მაქსიმალურად დაკმაყოფილება.

ხარისხი, როგორც ცნება განათლებაში შემოვიდა ბიზნესიდან და მასთან ერთად შემოვიდა ისეთი ცნებები, როგორცაა: „ხარისხის მართვა“, „ხარისხის კონტროლი“, „ხარისხის უზრუნველყოფა“. ხარისხის განმარტება ბიზნესში ასეთია - რაღაცის გამოსადეგობა, აღმატებულება და სიკეთე.

ბიზნესში შეიმუშავეს მრავალი კონცეფცია და ესენია:

Zero defects ანუ წუნის არარსებობა, TQM - ხარისხის ტოტალური მართვა, TOC - შეზღუდვის თეორია, Quality Management Systems (ხარისხის მართვის სისტემები - ISO 9000 და სხვა).

აქვე არ უნდა დაგვავიწყდეს ისიც, რომ საგანმანათლებლო სფეროში ხარისხის დანერგვა და გაუმჯობესება ყოველთვის დიდ ხარჯებთანაა დაკავშირებული. თუმცა, ეს მხოლოდ მოკლევადიან პერიოდში, რაც შეეხება გრძელვადიან პერიოდს, ამ შემთხვევაში პირიქით ხარჯების დაზოგვის ერთ-ერთი მექანიზმია ხარისხის პროცესების დანერგვა.

ბიზნესის სფეროში არსებობს ორი მიდგომა ხარისხთან მიმართებაში:

1. „ხარისხის უზრუნველყოფა“ - რაც გულისხმობს შეცდომების თავიდან აცილებას;
2. „ხარისხის კონტროლი“ - რაც გულისხმობს შეცდომების პოვნას და მათ განსაზღვრას.

რაც შეეხება განათლებას , აქ ხარისხის ცნება ახალი ტერმინი ნამდვილად არაა, ის ყოველთვის იყო და იქნება განათლების განუყოფელი ნაწილი, ხარისხის მუდმივი უზრუნველყოფისა და კონტროლის გარეშე შეუძლებელია, როგორც განათლების სისტემის გაუმჯობესება, ასევე არსებული სისტემის შენარჩუნება.

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში განსაკუთრებით შეიცვალა ზოგადი მსოფლმხედველობა და აქედან გამომდინარე განათლებაში ხარისხის ცნება გახდა ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი. რაც უფრო იზრდება მოთხოვნა განათლების მიმართ, მით უფრო მნიშვნელოვანი ხდება ხარისხიანი განათლების ცნება.

განათლების სფეროში ხარისხს რამდენიმე სიტყვით განმარტავენ, ესენია: სრულყოფილება, ტოტალური ხარისხი, ღირებულება, კულტურის ცვლილება, გარე შეფასება, მომხმარებელთა დაკმაყოფილება, შეცდომების არ არსებობა, დისციპლინა.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ აკადემიურ წრეებში ხარისხს ახასიათებენ, როგორც პოლიტიკური მოდის შედეგს და იმას, რომ შეუძლებელია უმაღლესი განათლების ხარისხის აუტორიტარული განმარტება.

თუკი ხარისხს განვიხილავთ, როგორც საგანს, რომელმაც უნდა დააკმაყოფილოს მომხმარებელთა მოთხოვნილებები სრულად, მაშინ არ უნდა დავივიწყოთ ისიც, რომ მოთხოვნილებები მხარეების მიხედვით ერთმანეთისგან შესაძლოა რადიკალურად განსხვავდებოდეს, შესაბამისად, ხარისხის ცნება პრიორიტეტების მიხედვით სხვა და სხვა იქნება. მაგალითად, მშობლისთვის შეიძლება ხარისხიანი განათლება სხვა იყოს, ხოლო პედაგოგისთვის კი სრულიად განსხვავებული რამ (ბრეგვაძე, 2009).

ერთიანი მიდგომა თუ რა არის განათლების ხარისხი საზოგადოებაში არ არსებობს. საქართველომ, როგორც სახელმწიფომ მრავალი ნაბიჯი გადადგა, რათა მომხდარიყო განათლების სისტემის დახვეწა, რიგი ნაბიჯებისა წარმატებით განხორცილდა, თუმცა იყო არაერთი კრახი და საბოლოოდ, ყველა ვთანხმდებით იმაზე, რომ ყველაფერი წინაა და კიდევ არაერთი ნაბიჯი უნდა გადავდგათ, რათა ქვეყანაში გაიზარდოს განათლების ხარისხი და მსოფლიოს მაშტაბით კონკურენტუნარიანები გავხდეთ. აუცილებელია განათლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად გავითვალისწინოთ, როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო გამოცდილება.

ზოგადი განათლების ხარისხის შესახებ შესაძლებელია ყველა ადამიანს განსხვავებული აზრი ჰქონდეს. სხვა და სხვა ადამიანთან ჯგუფისთვის მათი ინტერესებიდან გამომდინარე განათლების ხარისხი შეიძლება იყოს - რაოდენობრივ მონაცემებში გადმოცემული ინფორმაცია ზოგადი განათლების შესახებ, მოსწავლეების მიერ აღებული ჯილდოების რაოდენობაც შეიძლება იყოს ადამიანთა გარკვეული

ჯგუფისთვის განათლების ხარისხის შეფასების მთავარი ინდიკატორი, ამასთანავე ზოგიერთისთვის განათლების ხარისხი მხოლოდ შეიძლება კოგნიტურ უნარებს უკავშირდებოდეს ან სულაც მოსწავლეთა იდეოლოგიას. მშობელთა უმრავლესობისთვის კი, განათლების ხარისხი იზომება იმის მიხედვით, თუ რამდენად მოტივირებულნი არიან თავიანთი შვილები ან რამდენად ზუსტად და ზედმიწევნით მიყვებიან ზოგად განათლებაში არსებულ ინსტრუქციებს.

რისთვის არის საჭირო განათლების ხარისხის ზოგადი დეფინიციის არსებობა? საქართველო მისწრაფვის განათლებული, განვითარებული მსოფლიოსკენ, გეზი აღებულია ევროკავშირისკენ, ამიტომაც პირველ რიგში, პოლიტიკურ ჭრილში არის საჭირო, რომ არსებობდეს განათლების ხარისხის „ქართული“ განმარტება, რათა ქვეყანამ მოახერხოს სწორი პოლიტიკის დაგეგმვა და გატარება ზოგადი განათლების ხარისხის განვითარების კუთხით. თუმცა, ამასთანავე აუცილებელია სწორი დეფინიციის არსებობა, რათა ქვეყანამ შეძლოს ჩართვა საერთაშორისო განათლების სისტემაში და ადეკვატური იყოს მოცემული სისტემის მოთხოვნების.

როდესაც ზოგადი განათლების ხარისხზე ვიწყებთ მსჯელობას აუცილებელია ვიცოდეთ და გვესმოდეს თუ რას ნიშნავს ზოგადად სწავლა. ბიჰევიორისტული მიდგომით თუკი შევხედავთ მოცემულ საკითს, შეიძლება ითქვას, რომ სწავლა სწორედ პასუხია იმ სტიმულებზე, რომლებიც მომდინარეობს გარედან ანუ იმის ათვისება, რაც დროის კონკრეტულ მომენტში მოსწავლის ქცევის სტიმულირების საშუალებით ხდება ცნობილი. მოცემული პარადიგმის ფარგლებში მოსწავლეები არა, როგორც სრულიად ერთმანეთისგან განსხვავებულ ინდივიდებად აღიქმებიან, არამედ ერთიან, ერთგვაროვან ჯგუფად, რომლებიც არა განსხვავებული სტიმულებს, არამედ პირიქით ერთგვაროვან სტიმულებს საჭიროებენ. თუმცა, არსებობს ამ მიდგომისგან რადიკალურად განსხვავებული მიდგომა, რომელიც კონსტრუქტივისტული მიდგომის სახელითაა ცნობილი და რომელიც ყოველ მოსწავლეს, როგორც განსხვავებულ ინდივიდს ისე აღიქვამს, რომელსაც გააჩნია წინასწარი ცოდნა, კულტურა, სოციალური გამოცდილება და მოტივაცია. ამ მიდგომას მართლაც, რომ დიდი რაოდენობით ინდივიდუალიზმი სჭირდება (ჯანაშია, 2009).

განათლება არ არის უბრალოდ შინაარსის მიწოდების სისტემა, არამედ ხარისხიანი განათლება ბევრად უფრო მეტია, ეს არის იარაღი, რომლის მეშვეობითაც ყველა ბავშვი შეძლებს მიაღწიოს საკუთარი პოტენციალის მაქსიმუმს, უმაღლეს წერტილს და გახდეს საზოგადოების ნაწილი, როგორც სრულფასოვანი, პროდუქტიული, არამარტო თავისი ქვეყნის მოქალაქე, არამედ მსოფლიო მოქალაქე, რომელიც შეძლებს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში თავის დამკვიდრებას. სწორედ 2012 წელს გაეროს გენერალურმა მდივანმა, ბან კი-მუნმა განაცხადა, რომ აუცილებელია ყველა ბავშვი დადიოდეს სკოლაში, სადაც გაუმჯობესებული იქნება მაქსიმალურად სკოლების, როგორც ყველაზე მნიშვნელოვანი დაწესებულების ხარისხი, რათა ყველა მოსწავლე აღიზარდოს, როგორც საზოგადოების ნაყოფიერი მოქალაქეები და შეძლონ მომავლის წარმართვა.

იუნესკოს 2005 წლის გლობალური მონიტორინგის ანგარიშის თანახმად, ხარისხიანი განათლება ბავშვის განვითარებას შეუწყობს ხელს შემოქმედებითობის, ემოციური და შემეცნებითი შესაძლებლობების თვალსაზრისით. ხარისხიანი განათლება არ გულისხმობს მოსწავლეების მიერ სკოლაში ადგილების შევსებას, მხოლოდ უკეთესი ქულების მისაღწევად. სინამდვილეში ხარისხიანი განათლება უნდა იყოს იმის დემონსტრირება, თუ როგორ ახერხებენ ბავშვები სწავლას, რამდენს სწავლობენ და რა სიჩქარით სწავლობენ ისინი. გარდა კრეატიულობისა და ემოციების განვითარებისა, ბავშვები უნდა გახდნენ პასუხისმგებელიანი მოქალაქეები, მათ უნდა მიაწოდონ მოქალაქეობრივ ღირებულებები. მიუხედავად იმისა, რომ იუნესკოს მიერ დასახული მიზანია "განათლება ყველასათვის", იგი ვერ ითვალისწინებს ღარიბ სახელმწიფოებს ან ქვეყნებს, რომლებიც ვერ შეძლებენ ამ რეკომენდაციების შესრულებას, რადგან მათ ამის რესურსი ფიზიკურად არ აქვთ. თეორეტიკოსების მიერ ჩატარებული კვალიფიკაციის ამალგებაზე ბევრი კვლევა განხორციელდა და ამან აჩვენა განათლების სისტემის გაუმჯობესება. ასევე უნდა იქნას გათვალისწინებული შინაარსის ორიენტირებული განათლების კონცეფცია და ფარული სასწავლო გეგმა, ხარისხიანი განათლების შემოწმებისას.

მას შემდეგ რაც, სასკოლო განათლება დაწესდა და გავრცელდა, ის ამის შემდგომ ყოველთვის იყო როლში, რომლსაც საზოგადოების გადამრჩენის როლი ეწოდება. როგორც სკოლებისგან, ასევე მასწავლებლებისგან ყოველთვის მოელოდნენ, რომ ის

იხსნიდა მოსწავლეებს გაჭირვებისა და სიღარიბისგან, გადარჩენდა ეკონომიკას, აღადგენდა წიგნიერებას, ეროვნულობას, მომზადებდა კვალიფიციურ მუშახელს, ხელს შეუწყობდა ბავშვებში ტოლერანტობის განვითარებას, განათლებული ახალი თაობა შეაჩერებდა ეთნიკურ და რელიგიურ კონფლიქტებს, გაავრცელებდა დემოკრატიულ ღირებულებებს, რომელიც განსაკუთრებით სჭირდებოდა იმ ადამიანებს, რომლებსაც ტოტალური რეჟიმის დაღი აჩნდა, ამასთანვე შეინარჩუნებდა განვითარებული ქვეყნების კონკურენტუნარიანობას ბაზარზე, ხოლო განვითარებად ქვეყნების კონკურენციის გაზრდას, ძალადობის აღმოფხვრას და რაც მთავარია დაკარგული კეთილდღეობის აღდგენას.

როგორც ასეთ, მოლოდინი სახელწიფო განათლების მიმართ ყოველთვის განსაკუთრებულად მაღალი იყო, მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ მსოფლიოში ყველაზე დიდ ინვესტიციად განათლებაში ჩადებული ინვესტიცია მიიჩნეოდა, შესაბამისად მასწავლებლის პროფესია ყველაზე პატივსაცემ და ავტორიტეტულ პროფესიად, თუმცა გარკვეული დროის შემდეგ შეწყდა მასწავლებლების მიერ სწავლების მეთოდებში რაიმე სიახლის შეტანა, თითქოს ეს პროფესია მოექცა სტანდარტებში და მასწავლებელთა მრავალი თაობა ერთი და იგივე მეთოდებით ასწავლიდა, თუ ადრეულ ეტაპზე მასწავლებლის პროფესია მუდმივ განვითარებასთან და სიახლეების დანერგვასთან ასოცირდებოდა ძალიან მალე ეს ყველაფერი რადიკალურად შეიცვალა.

ამასთანვე უნდა აღვნიშნოთ ის ფაქტიც, რომ განვითარებად ქვეყნებს ბევრად უფრო ცუდი მემკვიდრეობა ერგოთ განათლების კუთხით, მსოფლიოში არსებული სიმდიდრის არაპროპორციულად განაწილებამ, ხელი შეუშალა განათლების დამაკმაყოფილებელი დონის მიღწევას, თუმცა ეს მოახერხეს განვითარებულმა სახელმწიფოებმა. განვითარებადი ქვეყნების სკოლებში არ არსებობდა მოწესრიგებული სასკოლო ინვენტარი, კლასებში ირიცხებოდა მოსწავლეთა საკმაოდ დიდი რაოდენობა, ტექნოლოგიები კი საერთოდ არ არსებობდა, ამასთანავე დაბალი იყო მასწავლებელთა, როგორც კვალიფიკაცია და ცოდნის დონე, ასევე ხელფასიც.

თუმცა, სიტუაცია საგრძნობლად შეიცვალა განვითარებულ ქვეყნებშიც 1973 წლის ნავთობის კრიზისის შემდეგ, ეკონომიკაზე დარტყმა რა თქმა უნდა აისახა განვითარებული ქვეყნების განათლების სისტემაზეც, ვალეებით დატვირთულმა

ქვეყნებმა ვეღარ შეძლეს განათლების სისტემის გადარჩენისთვის ბრძოლა, თუმცა ამ ყველაფრის ფონზე წინა პლანზე წამოიწია ე.წ. „აზიური ვეფხვის“ ტიპის ეკონომიკამ. საბოლოოდ, განვითარებულ ქვეყნებში მოსახლეობის რაოდენობა შემცირდა და მასწავლებლებმა კი დაკარგეს ის ძალა, რომელიც წინა პერიოდში ქონდათ.

შემდეგ ეტაპად აუცილებელია ვახსენოთ მე-20 საუკუნის 80-იან წლები, დიდი ბრიტანეთი, სადაც კონსერვატიულმა პარტიამ ახალი სლოგანი დანერგა - „განათლება არ მუშაობს“ და სწორედ მოცემული სლოგანი განათლების სისტემის ცვლილების რეალური საბაზი, რადგან მთავრობა მიხვდა, რომ ქვეყანაში გამოწვეული კრიზისი ზუსტად, რომ ზოგადი განათლების დაბალი ხარისხით იყო გამოწვეული. დაიწყო განათლების ხარისხის მკაცრი კონტროლი.

რაც შეეხება 90-იან წლებს, მოცემული პერიოდში მასწავლებელთა საშუალო ასაკი ბევრად აღემატებოდა 40 წელს, ამიტომაც მასწავლებელთა გადაღლის მაჩვენებელიც საგრძნობლად გაიზარდა, თითქოს ისინი გამკაცრებული კონტროლის ფონზე ბიუროკრატიის მორევში იძირებოდნენ, შესაბამისად იქრობდნენ, რომ თავიანთ ძირითად მოვალეობას საკმარისად ხარისხიანად ვერ ასრულებდნენ, რაც განათლების ხარისხის დაწევას იწვევდა.

სასკოლო რეფორმებზე გადამწყვეტად იმოქმედა საერთაშორისო ტესტირებებმა მსოფლიოს მასშტაბით, რომლებმაც აჩვენა, რომ აზიური „ვეფხვების“ წარმომადგენელი მოსწავლეები - სინგაპურის, კორეის, ტაივანის, იაპონიის ბევრად უფრო მაღალ შედეგებს იღებდნენ, ვიდრე დასავლეთის ქვეყნების წარმომადგენელი მოსწავლეები. მოცემულმა შედეგებმა პოლიტიკური აჟიოტაჟიც კი გამოიწვია, ამიტომაც ნათელი იყო, რომ არსებული საგანმანათლებლო სისტემა მოითხოვდა ძირეულ ცვლილებებს, განათლების სისტემის სტანდარტიზაციას, შეფასების სისტემის გამკაცრებას, მასწავლებლები კი სულ უფრო და უფრო ნაკლებად იღებდნენ ინდივიდუალურ გადაწყვეტილებებს, მათი გადაწყვეტილებები შეზღუდული იყო. თუმცა, მოცემულ პერიოდში ბოლომდე ვერ ხდებოდა იმის გააზრება, რომ არსებული სისტემა უფრო მეტ მოქნილობას მოითხოვდა.

შემდეგი იყო 90-იანი წლების სავალუტო კრიზისი, ეკონომიკის დაღმასვლა დაიწყო. არსებული სისტემა ეფექტური არ იყო, ვინაიდან სიღარიბეს დონე საგრძნობლად გაიზარდა და ყველა ბავშვს განათლების მიღება არ შეეძლო,

განსაკუთრებით ეს ეხება აფრიკის და სამხრეთ ამერიკის მოსახლეობას. დღეს, 21-ე საუკუნეშიც კი ამ პრობლემის დაძლევა თითქმის შეუძლებელ ამოცანად რჩება, მიუხედავად საერთაშორისო ორგანიზაციების დიდი ძალისხმევისა (მენაბდე, გორგოძე, & ნაცვლიშვილი, 2010).

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან იწყება მსოფლიოში კვლევები განათლების ხარისხის შესახებ, მოცემულ კვლევებს კი საფუძვლად ედო ეკონომიკური წარმოების ფუნქციის შეფასების მოდელი, რადგან ამ მოდელსა და ინდუსტრიულ წარმოების მოდელს შორის არსებობდა საკამოდ ბევრი მსგავსება, მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო აქცენტი დანახარჯებზე, სწორედ დანახარჯების შერჩევა სწორად არის მთავარი ფაქტორი, როგორც პროცესის, ასევე შედეგისაც. ყველა კვლევაში ძირითადი აქცენტი გაკეთებული იყო სახელმძღვანელოებზე, ინფრასტრუქტურაზე, საგანმანათლებლო რესურსებზე, მასწავლებლებზე, ფინანსებზე. სწორედ ზემოთ მოცემული მიმართულებებით უამრავი კვლევა ჩატარდა მსოფლიოში, განსაკუთრებით კა განვითარებულ ქვეყნებში, ევროპაში და ამერიკაში. თუმცა 1980-იანი წლებიდან ფაქტიურად გადატრიალება მოხდა განათლების ხარისხის კვლევის კუთხით, რადგან გადაიხედა გასულ წლებში ჩატარებული ყველა კვლევა მოცემულ სფეროში და მოხდა არსებული დეტერმინანტების ფაქტიურად უგულვებელყოფა, რადგან 1980-იან წლებში ჩატარებულმა კვლევებმა უარყო ის ფაქტი, რომ დაფინანსების ზრდას ქონდა პირდაპირი კავშირი განათლების ხარისხის ზრდასთან, ასევე ის, რომ მასწავლებელთა განათლება პირდაპირ კავშირშია მოსწავლეთა მიღწევებზე. და სწორედ აქედან დაიწყო სკოლების კვლევის განახლებული ტალღა, მკვლევარებისთვის ისეთი მნიშვნელოვანი აღარ იყო დანახარჯები, ადამიანური რესურსები, ფინანსები, დრო, არამედ წინა პლანზე წამოიწია მოსწავლემ, როგორც უნიკალურმა ინდივიდმა ანუ ვინ არიან მოსწავლეები, რომელ სოციალურ კლასს მიეკუთვნებიან ისინი, ვინ არიან მათი მშობლები, რა ინტელექტუალური შესაძლებლობები გააჩნიათ მოსწავლეებს, საინტერესო გახდა კვლევისთვის მათი სწავლის სტილი, როგორი ურთიერთობა აქვთ მათ თანატოლებთან.

1.2 ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის საერთაშორისო გამოცდილება

მმლავრი ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების შექმნა საკვანძოა საკითხია მაღალი ხარისხის განათლების უზრუნველყოფისთვის ყველასთვის და განსაკუთრებით მოსწავლეთა მობილობის გასაადვილებლად ევროპაში.

ხარისხის უზრუნველყოფა მოიცავს საგანმანათლებლო უზრუნველყოფის სისტემატურ მიმოხილვას მისი ხარისხის, თანასწორობისა და ეფექტურობის შესანარჩუნებლად და გასაუმჯობესებლად. იგი მოიცავს სკოლის თვითშეფასებას, გარე შეფასებას (შემოწმების ჩათვლით), მასწავლებლებისა და სკოლის ხელმძღვანელების შეფასებას და მოსწავლეთა შეფასებებს.

მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების შემუშავება გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მაღალი ხარისხის, ინკლუზიური განათლების მიღებას ევროპულ განათლების სფეროში. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ ხელი შეუწყოს 2018 წლის საბჭოს რეკომენდაციების შესრულებას, უწყვეტი სწავლების მთავარ კომპეტენციებზე და საერთო ღირებულებების, ინკლუზიური განათლებისა და სწავლების ევროპული განზომილების ხელშესაწყობად.

ამასთან, ხარისხის უზრუნველყოფა სასიცოცხლო მნიშვნელობისაა იმისათვის, რომ შეიქმნას პირობები სტუდენტთა მობილობის გასაადვილებლად ევროპაში, განსაკუთრებით გამჭვირვალობისა და ნდობის მეშვეობით. ხარისხის უზრუნველყოფა ასევე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს უმაღლესი საშუალო კვალიფიკაციის ურთიერთგაცნობიერებასა და საზღვარგარეთ სწავლის შედეგების მიღწევაში.

კომისია ეხმარება ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შემდგომი განვითარების ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების შემუშავებაში სკოლების შესახებ განათლებისა და სწავლების ET 2020 სამუშაო ჯგუფის მეშვეობით. ამ ჯგუფის შემადგენლობაში შედიან ევროკავშირის ეროვნული მთავრობისა და დაინტერესებული მხარე ორგანიზაციების ექსპერტები

ჯგუფი რეგულარულად ხვდება პოლიტიკის სპეციფიკურ ასპექტებს, რომლებიც დაკავშირებულია განათლების ხარისხის უზრუნველყოფაში, საერთო გამოწვევების

განხილვისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაცნობის შესახებ. სამუშაო ჯგუფმა უზრუნველყო პოლიტიკის შემქმნელებისთვის სკოლის განვითარების ხარისხის უზრუნველყოფის შესახებ. მან ასევე წარმოადგინა კონკრეტული მოხსენება დაინტერესებული მხარის ჩართულობის შესახებ, ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესებში.

ექსპერტთა კომისიამ შეიმუშავა დასკვნა უკეთესი ცოდნა ევროპის ახალგაზრდებისთვის: სასკოლო განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის თანმიმდევრული სტრატეგიების შემუშავება.

გარდა ამისა, კომუნიკაციაში სკოლის განვითარებასთან დაკავშირებით და ცხოვრების შესანიშნავი წარმატების შესახებ შესანიშნავი სწავლების შესახებ, კომისარმა გამოავლინა სამოქმედო სფეროები სასკოლო განათლების გასაუმჯობესებლად, მათ შორის ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების შემუშავების გზით.

თანმხლები კომისიის თანამშრომლების სამუშაო დოკუმენტი უზრუნველყოფს კვლევებსა და მტკიცებულებებს, რომლებიც ხელს უწყობს კომუნიკაციის ფარგლებში მოცემულ რეკომენდაციებს, ასევე ევროკავშირის დონეზე მუშაობის შედეგებს, სასკოლო განათლების პოლიტიკის შემუშავების მიზნით (An official website of the European Union, თ. გ.).

ევროკავშირი თვლის, რომ განათლებისა და ტრენინგის უწყვეტი წინსვლა არსებითი მნიშვნელობისაა. ხარისხიანი განათლებისა და ტრენინგის ფართო მასშტაბის ხელმისაწვდომობა არის ეკონომიკური ზრდის, სოციალური ერთობის, კვლევისა და ინოვაციების გაძლიერება - და მკვეთრად ზრდის მოქალაქეების პერსონალური განვითარების პერსპექტივებს.

ევროკავშირში, საგანმანათლებლო და ტრენინგის სისტემები ორგანიზებულია და ახორციელებენ წევრი სახელმწიფოები. მიუხედავად იმისა, რომ განათლებისა და ტრენინგების სისტემებისთვის პასუხისმგებლობა ეკისრება ცალკეულ სახელმწიფოებს, ევროკავშირის როლი წარმოადგენს მათი შესაძლებლობების მხარდაჭერასა და დამატებას. შესაბამისად, ევროკავშირი მხარს უჭერს წევრ სახელმწიფოებს პოლიტიკის თანამშრომლობის გზით ("ET 2020" ჩარჩოს მეშვეობით) და დაფინანსების ინსტრუმენტებით. ესენია Erasmus + პროგრამა და ევროპის სტრუქტურული და საინვესტიციო ფონდები. განათლებისა და ტრენინგის მონიტორი ასევე უზრუნველყოფს

ამ მხარდაჭერას ევროპაში განათლებისა და სწავლების სისტემების ყოვლისმომცველი, წლიური შეფასების გზით.

ევროკავშირი ასევე ეხმარება ევროპული განათლების სივრცის შექმნას, სასწავლო შედეგების გაძლიერების მიზნით და სწავლის მობილურობისთვის, საერთო ღირებულებების პოპულარიზაციაში და დიპლომების ურთიერთგაგების გასაადვილებლად. განათლება და ტრენინგი წარმოადგენს ევროკავშირის უფრო ფართო სოციალურ-ეკონომიკური დღის წესრიგის მნიშვნელოვან ასპექტს. ამ დღის წესრიგში შედის ევროპა 2020-ის სტრატეგია (An official website of the European Union, თ. გ.).

ევროკავშირის ყველა წევრი ქვეყნის ინტერესს წარმოადგენს, რომ ხელი შეუწყოს განათლებისა და კულტურის სრულ შესაძლებლობებს, როგორც სამუშაო ადგილების შექმნის, ეკონომიკური ზრდისა და სოციალური სრულყოფის გაუმჯობესებისაკენ, ასევე ევროპული იდენტურობის გასაუმჯობესებლად.

კომისია შეიმუშავებს ინიციატივებს, რათა დაეხმაროს ევროპულ განათლების სფეროში მუშაობის მიღწევას. ხედვა, რომელიც შეიცავს ამ პოლიტიკას, არის ევროკავშირის მასშტაბით:

- უცხოეთში სწავლისა და სწავლისთვის დროის გატარება ნორმად უნდა იქცეს;
- სკოლა და უმაღლესი განათლების კვალიფიკაცია უნდა იქნას აღიარებული ევროკავშირის მასშტაბით;
- ორი ენის ცოდნა მშობლიური ენის გარდა, უნდა იყოს სტანდარტი;
- ყველას უნდა შეეძლოს წვდომა მაღალი ხარისხის განათლებაზე, მიუხედავად მათი სოციალურ-ეკონომიკური ფონისა;
- ხალხს უნდა ჰქონდეს ძლიერი იდენტობა, როგორც ევროპელი, ევროპის კულტურული მემკვიდრეობა და მისი მრავალფეროვნება;

კომისიამ წარმოადგინა ზოგადი განათლების ღონისძიებების პირველი პაკეტი, რომელიც ეხება:

- უწყვეტი სწავლების ძირითად კომპეტენციებს;
- ციფრულ უნარებს;

- საერთო ღირებულებებს და ინკლუზიურ განათლებას (An official website of the European Union, თ. გ.).

მსოფლიო ბანკის ჯგუფი განათლების უდიდესი ფინანსისტი განვითარებად მსოფლიოში. ისინი მუშაობენ საგანმანათლებლო პროგრამებზე 80-ზე მეტ ქვეყანაში, მიაღწიონ ქვეყნებს SDG4- ს მიაღწიონ, რაც 2030 წლისთვის მოითხოვს ყველასათვის ხარისხიან განათლებას და სიცოცხლის განმავლობაში სწავლის შესაძლებლობებს.

განვითარებადმა ქვეყნებმა მიაღწიეს უზარმაზარ პროგრესს ბავშვების საკლასო ოთახში შესვლის კუთხით და მსოფლიოში ახლა უკვე უფრო მეტი ბავშვია სკოლაში. მაგრამ სწავლა გარანტირებული არ არის, როგორც 2018 წლის მსოფლიო განვითარების მოხსენებაში (WDR) ხაზი გაესვა მოცემულ საკითხს.

ახლად შეკრებილი მონაცემების თანახმად, დაბალი და საშუალო შემოსავლის მქონე ყველა ქვეყნის მოსახლეობის 53% -ს არ შეუძლია წაიკითხოს და გაიგოს მოკლე მოთხრობა დაწყებითი სკოლის დასრულების მომენტში.

"სიღარიბის სწავლის" ეს მაღალი მაჩვენებელია, ბავშვების წილი, რომლებსაც 10 წლის ასაკში ვერ ახერხებენ მოკლედ, ასაკთან დაკავშირებული სიუჟეტის წაკითხვასა და გაგებას, არის პირველი გაფრთხილება იმისა, რომ ყველა ამბიციური მდგრადი განვითარების მიზანი საფრთხის წინაშეა.

მაშინაც კი, თუ ქვეყნები შეამცირებენ სწავლის სიღარიბეს ყველაზე სწრაფი ტემპებით, რაც ჩვენ ვნახეთ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, "ყველა ბავშვი კითხულობს" მიზნის მიღწევა 2030 წლისთვისაც კი შეუძლებელი იქნება.

სწავლის სიღარიბის აღმოფხვრა ისეთივე აუცილებელი განვითარების მიზანია, როგორც შიმშილის და უკიდურესი სიღარიბის. ამ მიზნის შესრულება ყველა მოთამაშისგან მოითხოვს, რომ გაიღონ გაცილებით ძალისმიერი ქმედებები. მსოფლიო ბანკი აძლიერებს დახმარებას საბაზო განათლებაზე, რათა გამახვილდეს სწავლის სიღარიბის აღმოფხვრის მცდელობები, უზრუნველყოს, რომ დაწყებითი სკოლის დასრულების შემდეგ ყველა ბავშვი გახდეს გამოცდილი და თავდაჯერებული მკითხველი.

მსოფლიო ბანკი არის განათლების უდიდესი ფინანსისტი განვითარებად მსოფლიოში. 2019 წლის ფისკალურ პერიოდში მათ დაახლოებით 3 მილიარდი დოლარი

გამოჰყვეს საგანმანათლებლო პროგრამების, ტექნიკურ დახმარების და სხვა პროექტებისთვის, რომლებიც მიზნად ისახავს სწავლის გასაუმჯობესებლად და რათა ყველას მიეცეს შესაძლებლობა, მიიღონ განათლება, რაც მათი წარმატების წინაპირობა იქნება. მათი სასწავლო პროექტების პორტფოლიო 16 მილიარდ დოლარს შეადგენს, რაც ხაზს უსვამს განათლების მნიშვნელობას, ექსტრემალური სიღარიბის დასასრულებლად და საერთო კეთილდღეობის გასაზრდელად (The World Bank, n.d.).

რაც შეეხება მსოფლიო ბანკის პრინციპები განათლების ხარისხის გაუმჯობესების კუთხით:

- მიღებულ იქნა ინტეგრირებული მიდგომა განათლების სისტემის მიმართ, რათა უზრუნველყოს სწავლის სწავლება მთელი ცხოვრების ციკლის განმავლობაში. საგანმანათლებლო სერვისები სკოლამდელი აღზრდიდან დაწყებით, საშუალო საფეხურებამდე და მის მიღმა, უნივერსიტეტამდე, შესაბამისობაში და თანმიმდევრულობაში უნდა იყოს.
- მსოფლიო ბანკი მუშაობს იმისთვის, რომ უზრუნველყოს პროგრესული, უნივერსალური და ხარისხიანი განათლება. მათი მიზანია დააკმაყოფილონ ბავშვთა და მოზარდთა საგანმანათლებლო საჭიროებები მყიფე ან კონფლიქტის შედეგად დაზარალებულ რაიონებში, მარგინალიზებულ და სოფლის თემებში, გოგონებსა და ქალებში, დევნილ მოსახლეობაში, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე სტუდენტებისა და სხვა დაუცველ ჯგუფებში.
- მსოფლიო ბანკის მიდგომა არის ინკლუზიური და ორიენტირებული. მათ კარგად ესმით მთავრობების საჭიროებები და ვთანამშრომლობთ მათთან, რომ განათლება ყველასთვის იყოს ხელმისაწვდომი.
- მათ სურთ გაზარდონ დაფინანსება, რომელიც დაკავშირებულია შედეგებთან, რომ საჭიროა ფულადი სახსრების სწორად წარმართვა და დახარჯვა რეგიონებში და სკოლებში, მონაცემების და მტკიცებულებების გამოყენებით, თუ როგორ მიმდინარეობს პროცესები და როგორ უნდა განხორციელდეს ინტერვენციების გავლენა გაუმჯობესებისაკენ. 2018 წლისთვის, მსოფლიო ბანკის ოპერაციების თითქმის 40 პროცენტი იყო შედეგებზე დაფუძნებული დაფინანსების სქემების საშუალებით.

ამრიგად, მსოფლიო ბანკი ამახვილებს ყურადღებას, დაეხმაროს ქვეყნებს, რომ სწრაფად გააუმჯობესონ კითხვის ცოდნის დონე, სწავლის საშუალო ვადიანი მიზნის ამოქმედებით, რომელიც გაუძღვება ჩვენს მუშაობას დაბალი და საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყნებში. ახალი სასწავლო მიზანი - სწავლის სიღარიბის შემცირება მინიმუმ ნახევრამდე 2030 წლისთვის, წიგნიერების შემსწავლელი პოლიტიკის პაკეტთან ერთად და სწავლების დონის გაუმჯობესებული გაზომვა, ხელს შეუწყობს პროგრესის დაჩქარებას (The World Bank, n.d.).

წარმატებული განათლების რეფორმები მოითხოვს კარგი პოლიტიკის შემუშავებას, მძლავრ პოლიტიკურ ვალდებულებას და ეფექტური განხორციელების შესაძლებლობებს, ეს უკიდურესად რთულია. სუსტი მენეჯმენტის შესაძლებლობები განათლების სამინისტროების ყველა დონეზე და სკოლებში ხელს უშლის რთული რეფორმების წარმატებას და სწავლის გაუმჯობესებისთვის საჭირო ხარისხის სერვისების მიწოდებას. ბევრ ქვეყანას არ შეუძლია ეფექტურად გამოიყენოს არსებული რესურსები მომსახურების ხარისხის გასაუმჯობესებლად, რადგან მათ შეიძლება არ ჰქონდეთ ფინანსური მენეჯმენტი, შესყიდვები და ადმინისტრაციული შესაძლებლობები ამ უფლების განხორციელებისთვის. შედეგად, განათლების ხარჯვა ყოველთვის არ ითარგმნება უფრო მეტ სწავლაში და ადამიანური კაპიტალის გაუმჯობესებაში. ასეთი გამოწვევების დაძლევა გულისხმობს სისტემის ყველა დონეზე მუშაობას, ცენტრალურ, რეგიონულ და ადგილობრივ სასკოლო დონეზე.

ცენტრალურ დონეზე, განათლების მინისტრებმა უნდა მიიღონ მულტი დისციპლინარული გადაწყვეტილებები, ტექნიკური და მენეჯმენტის ექსპერტიზის მოზიდვა და განვითარება მტკიცებულებების საფუძველზე ჩარევის დაგეგმვისა და განხორციელების მიზნით. საოლქო თუ რეგიონალურ ოფისებს სკოლების მონიტორინგისა და მხარდაჭერისთვის სჭირდებათ შესაძლებლობა და ინსტრუმენტები. სასკოლო დონეზე, დირექტორებს სჭირდებათ მენეჯერული ექსპერტიზა სკოლების გასაკეთებლად, რესურსების გამოყენების დაგეგმვისა და სწავლების სამუშაო ძალის მართვისგან. მსოფლიო ბანკი მთავრობებთან და პარტნიორებთან თანამშრომლობს განათლების სისტემების ორგანიზებისა და მართვის შესაძლებლობების შესაქმნელად. ეს მოიცავს სკოლის მენეჯმენტის თანამდებობის პირებისთვის პროფესიული

განვითარების გამოყენებას, მენეჯერული და ინსტიტუციური საუკეთესო პრაქტიკის ფართო გაზიარებას, საერთაშორისო ქსელების შექმნას და ახალი ან გაუმჯობესებული გამოკითხვის საშუალებების შემუშავებას მთელი სისტემის პროცესის შესრულების უკეთ შეფასების მიზნით.

მსოფლიო ბანკის პრიორიტეტები განათლების ხარისხის მართვის კუთხით:

- განათლების სამინისტროების შესაძლებლობების გაუმჯობესება სათანადო პოლიტიკის შემუშავების მიზნით და წარმატებით განსახორციელებლად - ისინი მუშაობენ განათლების მინისტრების საერთაშორისო ქსელის შესაქმნელად, რომლის საშუალებითაც ისინი შეძლებენ ცოდნის გაზიარებას, საერთო პრობლემების შესახებ თანამშრომლური გადაწყვეტილებების შემუშავებას და ტრენინგებს. ისინი ასევე სთავაზობენ მორგებულ ტექნიკურ დახმარებას კრიტიკულ სფეროებში, როგორებიცაა პროგრამის შემუშავება, დაგეგმვა, მონიტორინგი და შეფასება, რომლებიც დაეხმარება განათლების სამინისტროებს წარმატების მისაღწევად.

- განათლების ინფორმაციის გაძლიერება და მონიტორინგის სისტემების გაძლიერება, რომლებიც ხელს უწყობენ სისტემების გაუმჯობესებას, შესრულების გაუმჯობესება მოითხოვს სისტემურ მიდგომას, რადგან ერთ სფეროში მოქმედება იწვევს ნაპრალო ეფექტებს. განათლების სისტემებს მუდმივი სიახლე უნდა ჰქონდეთ, რათა ხარისხიან განათლებაზე წვდომა მიიღოს. მსოფლიო ბანკი მხარს უჭერს განათლების მონიტორინგისა და ინფორმაციული სისტემების შემუშავებას, რომელიც მოიცავს მოსწავლეთა შეფასებებს და სხვა ადმინისტრაციულ მონაცემებს, რათა დაეხმაროს იდენტიფიცირებაში, თუ რა უნდა გამოსწორდეს და განუვითარდეს, ეს კი ხელს უწყობს მიზნობრივ მოქმედებას და წარმატებული სიახლეების გავრცელებას.

- ინსტიტუციური სტრუქტურის გაძლიერება და განათლების სისტემების ორგანიზება ეს მოიცავს მნიშვნელოვან ამოცანას, მინისტრებისა და ადგილობრივი ხელისუფლების დონეზე შესაბამისი როლებისა და პასუხისმგებლობების განსაზღვრაში. ანგარიშვალდებულების პროცედურები და შესრულების წახალისება საჭიროა სისტემის თანმიმდევრულობის

უზრუნველსაყოფად და იმის უზრუნველსაყოფად, რომ სკოლებს სწავლის შედეგების მხარდაჭერა და პასუხისმგებლობა აქვთ. საჭიროა ორგანიზაციული სტრუქტურები და მექანიზმები მომსახურების მიწოდების ეფექტურად მართვის მიზნით და კერძო სექტორის მიერ მიწოდებული მომსახურების რეგულირებისთვის.

- სკოლის მენეჯმენტის გაძლიერება და სკოლის წარმატებული დირექტორების აღზრდა - დირექტორები უზრუნველყოფენ სასწავლო და ადმინისტრაციულ ხელმძღვანელობას. დირექტორთა გაძლიერება იწყება მათი როლის განსაზღვრით და ადმინისტრაციული ამოცანების შემცირებით, რათა მათ გაითავისუფლონ დრო, რომ ფოკუსირება მოახდინონ პედაგოგიური დახმარების გაწევაზე. მსოფლიო ბანკი განათლების სამინისტროებთან მუშაობს, რომ შეიმუშაონ დირექტორებისთვის კარიერული გზის მეთოდები, მათი გამჭვირვალე და დამსახურებული შერჩევის, განლაგების და მათი საქმიანობის შეფასების გზით. გარდა ამისა, მსოფლიო ბანკი ეხმარება ქვეყნებს, რომ აღმოაჩინონ პედაგოგები, რომლებსაც აქვთ თვისებები და მოტივაცია, უზრუნველყონ ტრენინგი, რომელიც დაეხმარება მათ მენეჯმენტისა და ხელმძღვანელობის უნარების განვითარებაში.

მსოფლიო ბანკი ინვესტირებას ახდენს გლობალური საზოგადოებრივი საქონლის შემუშავებაში, რომლის გამოყენება ქვეყანას შეუძლია განათლების სისტემის ფუნქციონირების დიაგნოზირებისა და მისი გაუმჯობესების კუთხით (The World Bank, n.d.).

ბოლო წლების მანძილზე ძალიან ბევრი ქვეყანა იყენებს ხარისხის მართვის სრულ პრინციპებს (total quality management principles) და ბრწყინვალე მოდელებს (excellence models) , როდესაც საქმე სკოლების მართვას ეხება, რათა უკეთესად იქნეს დაკმაყოფილებული საზოგადოების მოთხოვნები ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის კუთხით.

სხვა და სხვა ბრწყინვალე მოდელები იქნა შემუშავებული: (ME) (მაგალითად, Malcolm Baldrige Performance Excellence) მოდელი - (შემუშავებულია 1987 წელს) და EFQM

ბრწყინვალეების მოდელი - (შექმნილია 1991 წელს) სხვადასხვა დონეზე ახლახან გავრცელდა ინფორმაცია სკოლების შესახებ.

ევროპულ საგანმანათლებლო სისტემებიდან ბევრმა გამოიყენა EFQM (ევროპული ფონდი ხარისხის მენეჯმენტში), როგორც სკოლების თვითშეფასების სისტემის საფუძველი. სტიედმა და ალმა (2005) აღწერეს ბრწყინვალეების მოდელის რვა ძირითადი პრინციპი (EFQM):

- მომხმარებელზე ფოკუსირება (ბრწყინვალეობა მდგრადი მომხმარებლის ღირებულების შექმნის საქმეში).
- შედეგებზე ორიენტაცია (ბრწყინვალეობა შედეგების მისაღწევად, რომელიც აღფრთოვანებს ორგანიზაციის ყველა დაინტერესებულ მხარეს).
- ლიდერობა და მიზნის გამძლეობა (ბრწყინვალეობა ხედვაში და ინსპირაციულ ხელმძღვანელობაში, დანიშნულების მუდმივობასთან ერთად).
- ხალხის განვითარება და ჩართულობა (საუკეთესოობა თანამშრომლების წვლილის მაქსიმუმში, მათი განვითარებისა და ჩართულობის გზით).
- მენეჯმენტი პროცესების და ფაქტების მიხედვით (ბრწყინვალეობა ორგანიზაციის მართვის პროცესში ურთიერთდამოკიდებულ და ურთიერთდაკავშირებულ სისტემებს, პროცესებსა და ფაქტებს).
- პარტნიორობის განვითარება (ბრწყინვალეობა ღირებულების დამატება და შენარჩუნებაში).
- კორპორატიული სოციალური პასუხისმგებლობა (ბრწყინვალეობა მინიმალური მარეგულირებელი ჩარჩოს გადალახვაში, რომელშიც ორგანიზაცია მოქმედებს)
- უწყვეტი სწავლება, ინოვაცია და გაუმჯობესება (ბრწყინვალეობა სტატუს ქვოს გამოწვევაში, ცვლილებების განხორციელება, სწავლის გამოყენებით, ინოვაციების შესაქმნელად და შესაძლებლობების გაუმჯობესებისთვის).

პირველი ხუთი კრიტერიუმი, რომ შეიცვალოს სკოლის მოდელი (EFQM model) არის:

- სკოლის ხელმძღვანელობა.
- სკოლის სტრატეგიული დაგეგმვა (განვითარების გეგმა, სასწავლო გეგმა, სხვა გრძელვადიანი გეგმები).
- სკოლის პედაგოგიური პერსონალი და დამხმარე სისტემები (პერსონალი).
- სკოლის დაინტერესებული მხარეები (მშობლები, სტუდენტები, ადგილობრივი საზოგადოება და ა.შ.) და რესურსები.
- სასწავლო პროცესები.

ზემოთ ჩამოთვლილი პრინციპები განიხილეს, როგორც ძირითადად, საგანმანათლებლო სისტემის თვითშეფასების საფუძველი (მაგ. ესტონეთი).

სკოლებში განათლების ხარისხი დამოკიდებულია ხელმძღვანელ პირებზე , მათ უნარებზე, თუ როგორ შეუძლიათ გუნდურად წარმართონ მენეჯერული პროცესები. აუცილებელია მათ ჰქონდეთ სტრატეგიული გეგმა, მისი და მიზნები, შემდეგ კი იზრუნონ მოცემული საკითხებში სწორი სვლების შესრულებაზე. ამასთანავე სკოლის პერსონალის ხარისხი უდიდეს გავლენას ახდენს განათლების ხარისხზე სკოლებში, ამასთანავე აუცილებლობა მოსწავლეების და მშობლების, როგორც ძირითადი მომხმარებლების ჩართულობა ყოველდღიურ სასკოლო ცხოვრებაში (Kukemelk, 2012).

თავი II. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის ორგანიზაცია

2.1 განათლების ხარისხის მართვის მიდგომები, მეთოდები და პრინციპები ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში

როგორც უკვე ზემოთ არაერთხელ აღვნიშნეთ განათლების ხარისხის მართვას, შეფასებასა და მონიტორინგს უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭება ქვეყნის კეთილდღეობისთვის, აუცილებელია, რომ განათლებით დაინტერესებული ყველა პირი, ეს იქნება მოსწავლე თუ სხვა, დაცული იყოს განათლების დაბალი დონისგან, განათლების ხარისხის მუდმივი სრულყოფა მნიშვნელოვანია, რათა მოხდეს შესაბამისობის დამყარება ქვეყნის ეკონომიკურ, სოციალურ თუ სხვა მოთხოვნილებებთან. ზოგადად ევროპის მიზანია მიღწეულ იქნას სწავლების ერთიანი დონე და სტანდარტები.

დღეს თითქმის ყველა სახელმწიფო მსჯელობს ხარისხიანი განათლების შესახებ, თუმცა, როგორც ასეთი, ერთიანი სტანდარტული მიდგომის ჩამოყალიბება მაინც ვერ მოხერხდა, რადგან ხარისხი ძალზედ კომპლექსური თემაა, რომლის თითოეული ასპექტი ძალიან მნიშვნელოვანია მსოფლიოსთვის.

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ხარისხი მუდმივად იცვლება, თუ დღეს სწავლების რესურსები შესაძლოა დამაკმაყოფილებელი იყოს, ხვალ სტანდარტები გაიზრდება. აქედან გამომდინარე, დღეს არსებული რესურსები ხვალისთვის უკვე მოძველებული ან არასაკმარისი გახდება, ანუ ხარისხი არ არის უძრავი, პირიქით ის დინამიკური მდგომარეობაა, რომელიც დაკავშირებულია ადამიანებთან, მომსახურებასთან, პროდუქტთან, გარემოსთან და პროცესებთან. არ უნდა დაგვავიწყდეს ის ფაქტიც, რომ ხარისხის აღქმა ყველა ადამიანისთვის სხვადასხვა გვარია, შეიძლება ერთისთვის ის სრულიად დამაკმაყოფილებელი იყოს, მეორესთვის კი უხარისხოდ მიიჩნეოდეს.

ხარისხზე, როგორც განათლების მართვის ობიექტზე როცა ვსაუბრობთ, რთულია დავეყრდნოთ მხოლოდ ქართულ კვლევებს, რადან ამ მიმართულებით კვლევები ფაქტიურად არ არსებობს, თუმცა, ამ მიმართულებით უფრო ფართომასშტაბიანია საერთაშორისო გამოცდილება და შესაბამისად კვლევის შედეგები. მკვლევართა დიდი ნაწილი საკამოდ იმედიანად უყურებს იმ ფაქტს, რომ განათლების ხარისხის გაუმჯობესება შესაძლებელი და რეალური მიზანია მოცემულ გარემოებების გათვალისწინებით, დასკვნები მკვლევართა მიერ გამოთქმული განათლების ხარისხის გამაუმჯობესებელ ფაქტორებზე არასდროს არ არის ერთმნიშვნელოვანი. თუმცა მაინც შეიძლება გამოვყოთ დეტერმინატები განათლების ხარისხთან დაკავშირებით: განათლების შინაარსის დეტერმინატები, დროის სწორად გამოყენება, მიზნების რელევანტურობა, შეფასება, სწავლების ეფექტური მეთოდები, რესურსების არსებობა. მოცემულმა ხარისხის დეტერმინატებმა სხვა და სხვა გარემოში შესაძლებელია სხვა და სხვა გავლენა მოახდინოს, მაგალითად, რესურსების გაზრდამ შესაძლებელია დიდი გავლენა მოახდინოს განათლების ხარისხის გაზრდაზე გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში, თუმცა, ვერ მოახდენს ვერანაირ გავლენას განვითარებულ ქვეყნებში, რადგან მოცემულ ქვეყნებში განათლების ხარისხის ცვლილება უფრო არამატერიალურ ფაქტორებთანაა დაკავშირებული, ვიდრე მატერიალურთან.

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ განათლების ხარისხზე მნიშვნელოვნად მოქმედებს ინტენსიური ხარისხის კონტროლი სკოლებში და ის პირდაპირ კავშირში უნდა იყოს სკოლების გაუმჯობესების სისტემასთან. ხარვეზის დადგენისთანავე უნდა ხდებოდეს მისი ძირეულად აღმოფხვრა, რათა რეალური შედეგი დაიდოს ხარისხის გაუმჯობესების კუთხის სკოლებში. აუცილებელია ინტენსიურად ხდებოდეს სკოლებისთვის რჩევების მიცემა, ხარისხის ამაღლების კუთხით სხვა და სხვა სახის სემინარების ჩატარება, ტრენინგები და ა.შ.

აუცილებელია მასწავლებლის, როგორც განათლების ხარისხის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი დეტერმინატის განხილვა. მასწავლებლებს მჭიდრო კავშირი უნდა ჰქონდეთ მაღალ აკადემიურ შედეგებთან, ასევე სტაჟი და ცოდნაც საკამოდ ბევრს ნიშნავს, როდესაც განათლების ხარისხზე ვსაუბრობთ, თუმცა, არანაკლებ

მნიშვნელოვანია მაღალი თვითეფექტურობის განცდა, ასევე ის თუ რამდენად დიდი მასწავლებელთა მიმართ საზოგადოების ნდობა.

განათლების ხარისხის შემდეგი მნიშვნელოვანი დეტერმინატია სკოლების საზოგადოებასთან ურთიერთობა. ძალიან რთულია სკოლის გამართულად და ხარისხიანად ფუნქციონირება, როდესაც საზოგადოების და სკოლის მმართველი რგოლების აზრები სრულიად განსხვავდება ერთმანეთისგან, რადგანაც მოსწავლეები მშობლებთან ერთად წარმოადგენენ საზოგადოებას, სკოლას კი უჭირს ფუნქციონირება, როდესაც მშობლების მხარდაჭერას არ გრძნობენ, რადგანაც სწორედ მშობლები აკონტროლებენ იმას, რომ არ იყოს მოსწავლეების მხრიდან გაცდენების დიდი მაჩვენებელი, აღიკვეთოს ძალადობა და ა.შ.

ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის ერთ-ერთი დეტერმინატია სკოლამდელი განათლება, რადგან რაც უფრო ხარისხიანი სკოლამდელი აღზრდის პროგრამები მით უფრო მზადაა ბავშვი სკოლისთვის, რაც შემდგომ განათლების ხარისხზე საკამოდ ეფექტურად აისახება, ასევე სკოლამდელი განათლება აუმჯობესებს ბავშვებში, როგორც სოციალურ, ასევე კოგნიტურ უნარებს.

ფულადი რესურსების აუცილებლობა კარგად აისახება სკოლაზე, როდესაც დაფინანსება სკოლების საკმაოდ დაბალია, როგორც ზევით აღვნიშნეთ დაფინანსების გაზრდა გავლენას ახდენს გარდამავალი ქვეყნების განათლების სიტემის ხარისხზე და ნაკლებად შეუძლია გავლენის მოხდება განვითარებული ქვეყნების განათლების ხარისხზე. თუმცა, არსებობს რაღაც ზღვარი დაფინანსების, რომლის იქითაც დაფინანსების გაზრდამ შესაძლებელია ვერანაირი გავლენა ვერ მოახდინოს ხარისხის გაზრდაზე და აქ უკვე მენეჯმენტის პრობლემები იკვეთება ნათლად. მაგალითად, შესაძლებელია დაფინანსების გაზრდით გავზარდოთ სკოლებში სწავლების საათები, თუმცა ეს რომ არ ახდენს გავლენას ხარისხზე ამის კარგი მაგალითია საქართველოც. ოპტიმალური მინიმუმი დატვირთვის წელიწადში მსოფლიოში არის 850-1000 საათი, თუმცა საქართველოში წლიურად საშუალო დატვირთვა ამ მაჩვენებელზე მეტია.

კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი დეტერმინატი სკოლებში ხარისხის ამაღლების არის სკოლების მენეჯმენტი და ის თუ რამდენად სწორი ხედვა გააჩნიათ მათ, როდესაც საუბარია ზოგადი განათლების ხარისხის ამაღლებაზე. სკოლებს უნდა ქონდეთ მუდმივი

და განახლებული ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, თუ რამდენად ხარისხიანად, მისადაგებულად ხდება სწავლება, ზოგადად სახელმწიფოში არსებულ სისტემასთან და თავად სკოლის მიზნებთან მიმართებაში. ამიტომ უნდა ჰქონდეს ყველა სკოლას მუდმივი, ღია კავშირი სახელმწიფოსთან, ასევე მმართველობის სისტემა სკოლებში უნდა იყოს სრულიად გამჭვირვალე, რათა სკოლებმა ერთმანეთთან მიმართებაში დაამყარონ ჰორიზონტალური კავშირები. მართვის პარალელურად უნდა მოხდეს განათლების ხარისხის მუდმივი შეფასება, რაც არსებითი პირობა იქნება ხარისხის გაუმჯობესების და დახვეწის.

რაც უფრო მაღალია კონკურენცია, მით უფრო მაღალია ხარისხიც. თუკი, სკოლების როგორც ერთმანეთის კონკურენტი ინსტიტუტების წარმოჩენა მოხდება, მაშინ აუცილებლად გაიზრდება განათლების ხარისხიც.

თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ განათლების ხარისხის ერთ-ერთი დეტერმინანტია საზოგადოების მაღალი ინტერესი და ჩართულობა განათლების სისტემაში. თუკი საზოგადოება მუდმივად ჩართულია განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმების ქარცეცხლში, მაშინ ეს ყველაფერი ნამდვილად დადებით გავლენას მოახდენს ხარისხზე (ჯანაშია, 2009).

ჰერბერტ ალტრიხტერის, კრისტოფ ჰელმისა და ანა კანაფი-ვილინგჰოფერის (განათლებისა და ფსიქოლოგიის ინსტიტუტი, იოჰან კეპლერის უნივერსიტეტი, ლინცი) მიერ ზოგადი განათლების ხარისხთან დაკავშირებით შეიქმნა „რუკა“, რომელშიც ჩამოთვლილი და აღწერილია ის ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენს სკოლის და სწავლების ხარისხზე. ესენია:

- გამოცდილების სწავლა და სწავლის შედეგები;
- სწავლა და სწავლება;
- სასწავლო გარემო (საკლასო ოთახისა და სკოლის საცხოვრებელი ფართი);
- ლიდერობა და სკოლის მენეჯმენტი;
- პროფესიონალიზმი და პერსონალის განვითარება;
- სასკოლო პარტნიორობა და საგარეო ურთიერთობები (Herbert, Christoph, & Kanape-Willingshofer).

ისინი ფიქრობენ რომ სწორედ ეს ექვსი ფაქტორი ახდენს გადამწყვეტ გავლენას ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ხარისხის მართვაზე.

როდესაც ზოგადი განათლების ხარისხზე ვსაუბრობთ აუცილებელია განათლების ხარისხის მექანიზმების დაყოფა ორ ჯგუფად - განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა და განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის გარე მექანიზმებად.

ზოგადი განათლების ხარისხის იმ მექანიზმებს, რომლებსაც აყალიბებენ თავად ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებები კლასიფიცირდება ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა მექანიზმებში, ხოლო ხარისხის უზრუნველყოფის ის მექანიზმები, რომლებიც განსაზღვრულია საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობით კლასიფიცირდება განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის გარე მექანიზმებში.

განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის გარე მექანიზმია ავტორიზაცია. რა არის ავტორიზაციის მიზანი? მისი მიზანი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების შეფასება ინსტიტუციური და ასევე ავტორიზაციის სტანდარტებთან შესაბამისობის დადგენა, ინსტიტუციურ შეფასებას ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებისას ახდენს ავტორიზაციის ექსპერტთა ჯგუფი, მოცემული ჯგუფი ხელმძღვანელობს თავად დაწესებულების თვითშეფასებით და ასევე სპეციალური ვიზიტის შემდეგ მიღებული ინფორმაციებით.

ზოგადად ტერმინი აკრედიტაცია წარმოიქმნა ლათინური სიტყვისგან „კრედო“, რაც ნიშნავს „ნდობას“ და სწორედ აკრედიტაციის მეშვეობით უნდა დაიმსახურონ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებმა საზოგადოების ნდობა, მათი ხარისხიდან გამომდინარე.

აკრედიტაციის მიზანი საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში არის:

- მაღალხარისხიანი განათლების განვითარება საქართველოში;
- ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების მიმართ მოსწავლეთა, მშობელთა და ზოგადად საზოგადოების ნდობის ამაღლება;
- ჯანსაღი კონკურენციის განვითარება ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორის, ხარისხის ამაღლებისთვის;

აკრედიტაციის სისტემის დანერგვის შემდეგ ზოგადად ელოდებიან, მყარი სტანდარტების შემოღებას, დაცვას და განვითარებას საგანმანათლებლო სისტემაში, ასევე ეროვნული და საერთაშორისო მოთხოვნების მაქსიმალურად გათვალისწინებას. ამასთანვე ხარისხის უწყვეტი განვითარება აკრედიტაციის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია, ამ ყოველივესთან ერთად კი ზოგადასაგანმანათლებლო, პროფესიული და უმაღლესი სტანდარტების თანხვედრა.

საქართველოში ზოგადასაგანმანათლებლო დაწესებულებების აკრედიტაციას ახორციელებს განათლების აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრი (ჩუბინიძე, კორძაძე, ბოკერია, & ნიაური, 2009).

მხოლოდ და მხოლოდ ავტორიზაციის გავლის შემდეგ შეუძლია ზოგადასაგანმანათლებლო დაწესებულებებს შესაბამისი სტატუსის მოპოვება, ხოლო ავტორიზაციის წესი განსაზღვრულია ავტორიზაციის დებულებით.

არსებობს ასევე ავტორიზაციის შესაბამისი სტანდარტები და აუცილებელია მათი დაკმაყოფილება. სტანდარტები დაკმაყოფილებულია შემდეგ შემთხვევებში, როდესაც სკოლის მისიიდან გამომდინარეობს სასკოლო სასწავლო გეგმა შესაბამისობაში ეროვნულ სასწავლო გეგმასთან; სასწავლო გეგმა აუცილებლად უნდა პასუხობდეს მოსწავლეთა მოთხოვნებს, რათა მათ შეძლონ შეიძინონ ეროვნული სასწავლო გეგმით დადგენილი ცოდნა, უნარები და ღირებულებები; სასწავლო გეგმამ უნდა უზრუნველყოს განვითარებისა და სწავლის თანაბარი შესაძლებლობები ქვეყნის მასშტაბით ყველა მოსწავლისთვის და ასევე უნდა არსებობდეს სპეციალური პროგრამები იმ მოსწავლეებისთვის, რომლებსაც სჭირდებათ სპეციალური საჭიროებები სწავლისთვის; მოსწავლეთა შეფასების სისტემას ძალზედ მნიშვნელოვანია, ის უნდა შეესაბამებოდეს ეროვნულ სასწავლო გეგმას, კრიტერიუმები შეფასების უნდა იყოს გამჭირვალე, ასევე ცნობილი საზოგადოებისთვის, ხოლო შეფასების შედეგები ყოველთვის, საბოლოოდ გამოყენებულ უნდა იქნას მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრების გასაუმჯობესებლად; შემუშავებულია მშობლის ინფორმირების წესი მოსწავლის აკადემიური მოსწრების შესახებ და მშობლებს უნდა შეეძლოთ აქტიური მონაწილეობა სასკოლო ცხოვრებაში; შემუშავებულია სასკოლო სასწავლო გეგმის შეფასების და შემდგომ კი გაუმჯობესების მექანიზმი, შეფასების შედეგებიდან გამომდინარე.

ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სტანდარტები აუცილებლად დაკმაყოფილებულ უნდა იყოს მატერიალურ-რესურსული კუთხითაც. დაწესებულებას უნდა იყოს ერთ მისამართზე, ასევე განსაზღვრულია ფართის ის მოცულობა, რომლის არსებობას აუცილებელია; სასკოლო ოთახები აღჭურვილი უნდა იყოს სათანადო ინვენტარით, მერხებით, რომლებიც მორგებული იქნება მოსწავლეთა ინდივიდუალურ საჭიროებებზე, ასევე სასკოლო დაფებით და სხვა მატერიალური საშუალებებით; სკოლაში უნდა არსებობდეს სპორტული დარბაზი (აუზი ან მოედანი); ამასთანავე უნდა არსებობდეს აღჭურვილი ლაბორატორია ან ლაბორატორიები; უნდა ხდებოდეს ელექტროენერჯის, ბუნებრივი აირის უწყვეტი მიწოდება, ასევე არსებობდეს სველი წერტილები; ბიბლიოთეკა, რომელშიც განთავსებული იქნება სათანადო რაოდენობის წიგნადი ფონდი; ადაპტირებული გარემოს არსებობა სპეციალური საჭიროებების მქონე მოსწავლეებისთვის; საკომუნიკაციო და საინფორმაციო ტექნოლოგიები, ინტერნეტის მუდმივი, უწყვეტი მიწოდება. სკოლებში დაცული უნდა იყოს უსაფრთხოების და ჯანმრთელობის სტანდარტები, როგორც მოსწავლეთათვის, ამასთანავე პერსონალის. სკოლების განვითარების გრძელვადიან, ექვს წლიან გეგმაში გათვალისწინებულია მატერიალური რესურსების ეფექტურად გამოყენების და გაუმჯობესების მექანიზმები, ხოლო მატერიალური რესურსების კონკრეტული პარამეტრების დადგენა ხდება ცენტრის რეკომენდაციების საფუძველზე.

ამ ყველაფერთან ერთად აუცილებელია სტანდარტები დაკმაყოფილებულ იყოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ადამიანური რესურსების კუთხით. სკოლას უნდა ჰყავდეს სასკოლო სასწავლო გეგმით დაწესებული ადამიანური რესურსები, რომლებიც შესაბამისობაში იქნებიან განსაზღვრულ სასწავლო პროცესთან. სკოლის მასწავლებლების შერჩევა ხდება „ზოგადი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის და ეროვნული სასწავლო გეგმის მოთხოვნების შესაბამისად, ასევე შემუშავებულია შერჩევის, მიღებისა, განთავსების, წახალისების გამჭირვალე წესების სისტემა; სკოლის ყველა თანამშრომელთან გაფორმებულია შესაბამისი შრომითი ხელშეკრულებები, ასევე სკოლა ხელს უწყობს თავისი ადამიანურ რესურსების პროფესიულ განვითარებას (განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი, თ. გ.).

როდესაც საუბარი ზოგადი განთლების რეფორმებს და ხარისხის გაუმჯობესებას ეხება, მაშინ ძირეულად მნიშვნელოვანი საკითხია ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების აკრედიტაცია, რათა მიღწეულ იქნეს სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნები. აკრედიტაციის სიტემა უკავშირდება სკოლების პროგრამულ, ადმინისტრაციულ, მატერიალური და ადამიანური რესურსების სტანდარტების დადგენასა და მართვის განვითარებას.

საქართველოში განათლების ხარისხის უზრუნველყოფაზე პასუხისმგებლობა განაწილებულია სკოლასა და სახელმწიფოს შორის. ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემა მნიშვნელოვნად განსხვავდება ხარისხის კონტროლისა და ხარისხის შეფასების სისტემებისგან, რადგან უზრუნველყოფის სისტემაში მნიშვნელოვანი არაა მხოლოდ ინფორმაციის ცოდნა შედეგების შესახებ, არამედ ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია გადაწყვეტილებები, რომლებიც ორიენტირებულია რეალურ შედეგებზე.

თავად ჩვენი ქვეყნის განათლების სისტემა სკოლებში განათლების ხარისხის უზრუნველყოფას რამდენიმე სხვა და სხვა გზით ახორციელებს.

პირველი არის წახალისების სისტემა, ამ შემთხვევაში სახელმწიფო ვაუჩერული დაფინანსების მეთოდით ცდილობს გაზარდოს სკოლებს შორის კონკურენცია, ეს მეთოდი ძირითადად ეხება ურბანულ სკოლებს, ვაუჩერული დაფინანსების სკოლები ცდილობენ რაც შეიძლება მეტი მოსწავლე მოიზიდონ, რადგან მეტი მოსწავლე მეტი რესურსია, შესაბამისად სკოლებიც საზოგადოების წინაშე უფრო ანგარიშვალდებულნი ხდებიან, რაც საგრძნობლად ზრდის განათლების ხარისხის ზოგად დონეს.

ასევე აქტიურად მიმდინარეობს წახალისების პროგრამები, რომლებიც დაგეგმილია განათლების სამინისტროს მიერ, საუკეთესო შედეგების მქონე მოსწავლეები მედლებით ჯილდოვდებიან. ამასთანავე აქტიურად ტარდება სასკოლო ოლიმპიადები.

შემდეგია ხარისხის მაჩვენებლის კვლევა, რაც თავის თავში გულისხმობს სტატისტიკური ინფორმაციის შეგროვებას სკოლებზე, ინდიკატორების კვლევას და შეფასებების ჩატარებას ეროვნულ და საერთაშორისო დონეზე.

განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ერთ-ერთი გზაა, რესურსების გაუმჯობესების სისტემები, რომელიც ხდება მასწავლებელთა სერტიფიცირების

სისტემით, ასევე მათი კვალიფიკაციის ამაღლებით, ასევე მათ მომზადების პროგრამების ხარისხის რეგულირებით.

სასწავლო რესურსების ხარისხის უზრუნველყოფა ხდება გამომცემლობების შესაძლებლობათა გაუმჯობესების და სახელმძღვანელოების გრიფირების გზით, ამასთანვე აუცილებელია მუდმივი ტრენინგები სახელმძღვანელოების ავტორებთან, რედაქტორებთან, დიზაინერებთან, რათა მათ მიიღონ რჩევები და შეფასებები.

ასევე ხარისხის უზრუნველყოფისთვის მიმდინარეობს სკოლების უწყვეტი რეაბილიტაცია და ინფორმაციული ტექნოლოგიური საშუალებებით უზრუნველყოფა.

ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის კუთხით მნიშვნელოვნად მონაწილეობენ განათლების რესურსცენტრები, რადგან სწორედ ისინი ეხმარებიან სკოლებს, რომ უკეთ მოხდეს მათი გარკვევა საკანონმდებლო გარემოში, ასევე იმაში, რომ მოხდეს ინფორმაციის მიწოდება სხვადასხვა ინიციატივებზე, საგანმანათლებლო პროდუქტებზე და ახალ საგანმანათლებლო სერვისებზე, ამასთანვე ხშირად ხდება რესურს ცენტრებში პოლიტიკური გადაწყვეტილებების შესახებ ინფორმაციით უზრუნველყოფა. რესურსცენტრები აწყობენ სკოლებს შორის შეხვედრებს, რათა მოხდეს ერთმანეთს შორის გამოცდილების გაზიარება.

განათლების ხარისხზე არაპირდაპირ, ირიბ ზეგავლენას ახდენს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს შიდა აუდიტის სამსახური, რომელიც ახდენს სკოლებში ფინანსურ და ადმინისტრაციულ შემოწმებას გეგმიურად, ხდება კონკრეტული ინფორმაციის გადამოწმება იმ სკოლებში, რომლებითაც დაინტერესებულია კონკრეტულ მომენტში სახელმწიფო და საზოგადოება.

2.2. ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზა საქართველოში

დამოუკიდებელი საქართველოს ისტორიაში განათლების სფეროში ცვლილებები განხორცილდა სამჯერ, პირველად 1994 წელს, მეორედ 1997 წელს, ხოლო მესამედ 2005 წელს. „არასახელმწიფო საერო სკოლების შესახებ“ (კანონი „არასახელმწიფო საერო სკოლების შესახებ“, 1994) კანონი მიღებულ იქნა 1994 წელს და ეს კანონი არეგულირებდა სახელმწიფო და არასახელმწიფო სკოლებს შორის ურთიერთობას, 1997 წელს კი მიღებულ იქნა „განათლების კანონი“ (კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005) , რომელმაც განსაზღვრა ზოგადი განათლების საფეხურები და მიზნები, თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვან კანონად 2005 წელს მიღებული კანონი მიიჩნევა, რადგან სწორედ ამ კანონის მეშვეობით განისაზღვრა ახლებურად სკოლის მიზნები და მოხდა საერთაშორისო მოთხოვნებზე მორგება (კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, 2005). მოცემული კანონის შემდეგ შეიცვალა სკოლის სტატუსი და ამასთან ერთად ფუნქციონირების წესიც. საკანონმდებლო ჩარჩოს ფარგლებში განისაზღვრა სკოლის მართვის საკითხები და ასევე სწავლების ძირითადი საკითხები.

- 1997-2005 წლებში სკოლა არ წარმოადგენდა იურიდიულ პირს, თუმცა 2005 წლიდან სკოლა ჩამოყალიბდა, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირი;
- სკოლის დირექტორის დანიშვნა არ ხდებოდა არჩევნების გზით, თუმცა 2005 წლიდან დირექტორები ინიშნებიან სკოლის სამეურვეო საბჭოს მიერ, ასევე არჩევნებში მონაწილეობას იღებენ მოსწავლეთა თვითმართველობა და პედაგოგიური საბჭო;
- შეიცვალა დაფინანსების ტიპი, სკოლები სახელმწიფო დაკვეთის სისტემიდან გადავიდნენ, ვაუჩერულ სისტემაზე, რომელიც გათვლილია ერთ მოსწავლეზე;
- შეიქმნა ეროვნული სასწავლო გეგმა, რომელშიც შედიოდა ყველა საგანი, განსხვავებით წინა პერიოდისა, როდესაც არ არსებობდა კონკრეტული ერთიანი გეგმა, სასწავლო პროგრამა გაწერილი იყო საგნების მიხედვით;

- 2005 წლამდე არ არსებობდა კონკრეტული სტანდარტი, რომელიც იქნებოდა მასწავლებლის ცოდნისა და კვალიფიკაციის განსაზღვრელი, თუმცა 2005 წლის კანონით დამტკიცდა მასწავლებელთა სერთიფიცირების დებულება; თუმცა, ყველაზე მნიშვნელოვნად მაინც მიიჩნევა სკოლებისთვის ავტონომიის მინიჭება.

განათლების და მეცნიერების სამინისტროს, ასევე თვითმართველობებს აქვთ უფლება ჩაერიონ სკოლების ფუნქციონირებაში, რადგან განათლების სამინისტრო ნიშნავს სკოლების ყველა სამეურვეო საბჭოში მის ერთ წარმომადგენელს, რომელიც აუცილებლად უნდა იყოს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ცენტრალური აპარატის წარმომადგენელი ან პირი საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანოების საშტატო განრიგით გათვალისწინებული შემადგენლობიდან.

რაც შეეხება სკოლის შინაგანაწესს მას ქმნის სკოლის დირექტორი, ხოლო ამტკიცებს სამეურვეო საბჭო, მის ორგანულ ნაწილს კი წარმოადგენს ქვემოთ ჩამოთვლილი სამართლებრივი დოკუმენტები: მოსწავლის ქცევის კოდექსი; დირექტორის ეთიკის კოდექსი; მასწავლებლის ეთიკის კოდექსი; პედაგოგის პროფესიული სტანდარტი; შრომითი ხელშეკრულებები; თანამდებობრივი ინსტრუქციები; მანდატურის დებულება.

საქართველოში ზოგადსაგანმანათლებლო საქმიანობას აწესრიგებს საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, რომელიც მიღებულ იქნა საქართველოს პარლამენტის მიერ 2005 წლის 8 აპრილს და მასშია მოქცეული საქმიანობის პირობები, ზოგადი განათლების მართვის პრინციპები და ამასთანავე წესები. მოცემული კანონი ადგენს საქართველოში ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების სტატუსს, დაფუძნების, საქმიანობის, რეორგანიზაციის, ლიკვიდაციის, ავტორიზაციის და აკრედიტაციის წესს.

საქართველოს კანონით ზოგადი განათლების შესახებ საქართველოში სწავლების ენად განსაზღვრავს ქართულ ენას, ხოლო რაც შეეხება აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკას სწავლების ენად განისაზღვრება ქართული ან აფხაზური ენა.

მოცემული კანონითაა განსაზღვრული ეროვნული სასწავლო გეგმაც ჩვენს ქვეყანაში და მოცემულია ძირითადი პრინციპები, მიზნები და რეკომენდაციები სწავლა-სწავლებისთვის, მოცემული კანონი ამასთანავე ითვალისწინებს სპეციალური

საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეებს. ეროვნული სასწავლო გეგმა მოიცავს სხვა და სხვა საგნობრივ ჯგუფებს და ესენია: სახელმწიფო ენა, მათემატიკა, უცხოური ენები, საზოგადოებრივი მეცნიერებები, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები, ტექნოლოგიები, ესთეტიკური აღზრდა, სპორტი. ეროვნული სასწავლო გეგმა უნდა შეასრულოს ყველა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებამ და ამასთანავე ის უნდა იყოს აკადემიური, არადისკრიმინაციული და ობიექტური.

სრული ზოგადი განათლება საქართველოში სამი საფეხურისგან შედგება, სულ კი, 12 კლასია. საქართველოს ეროვნული კლასიფიკატორის მიხედვით ზოგადი განათლების დაწყებითი საფეხურია დაწყებითი სასკოლო განათლება (I-VI კლასები), რაც თავის თავში გულისხმობს მოსწავლეებისთვის აკადემიური საგნების სწავლებას, როგორებიცაა, საბაზისო უნარები კითხვაში, მათემატიკაში, ზოგად ცოდნაში, საზოგადოებრივ მეცნიერებებში, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში, უცხო ენებში ხელოვნებასა და მუსიკაში. შემდეგი კი არის ზოგადი საბაზო (VII-IX კლასები) და საშუალო განათლება (X-XII კლასები), რომელიც შეიძლება ითქვას ადამიანის ცხოვრების განვითარების აუცილებელი საბაზო წინაპირობაა და საშუალებას იძლევა, რომ ადამიანმა მიიღოს შემდგომი განათლება. ის ორიენტირებულია ცალკეული დისციპლინების სწავლებაზე. საგნობრივი სპეციალიზაცია კი რა თქმა უნდა გავლენას ახდენს იმაზე, რომ მოსწავლემ აირჩიოს სპეციალობა, ეს იქნება პროფესიულ სასწავლებლებში თუ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში (საქართველოს ეროვნული კლასიფიკატორი, 2016). სრული ზოგადი განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტი გაიცემა მას შემდეგ რაც მოსწავლის მიერ დამლეულ იქნება ზოგადი განათლების საშუალო საფეხური.

საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ ასევე ითვალისწინებს დისტანციურ სწავლებას. მისი კარგი მაგალითი იყო ბოლო პერიოდში საქართველოში განვითარებული მოვლენები კოვიდ19 ინფექციის დამლევისა და პრევენციისთვის, როდესაც მთელი საგანმანათლებლო სისტემა გადავიდა დისტანციურ სწავლებაზე სრულად, არსებული მონაცემებით კი შეიძლება ითქვას, რომ დისტანციური სწავლება საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში საკმაოდ ეფექტურად მიმდინარეობს, თუმცა შედეგებს ახლო მომავალში ვიხილავთ, როდესაც პროცესი

სრულად დასრულდება, გვექნება შედეგების შეფასების საშუალება და სრული სურათი მოცემული კუთხით.

ზემოთ მოცემულ კანონში, ასევე გათვალისწინებულია ისიც, რომ ზოგადი განათლების მიღება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველა მოსწავლისთვის, რისი უზრუნველყოფაც ხდება სახელმწიფოს მიერ. ასევე საქართველოს კანონში ზოგადი განათლების შესახებ განსაზღვრულია მოსწავლეების, მშობლების, მასწავლებლების ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები. ზოგადი განათლების მიღების უფლება აქვს ყველა პირს, ხოლო დაწყებითი და საბაზო განათლების მიღება არის სავალდებულო ხასიათის, ამ ყველაფრის უზრუნველსაყოფად სახელმწიფო აქტიურად ქმნის ყველა პირობას, ეს იქნება სოციალური თუ ეკონომიკური.

კანონი ზოგადი განათლების შესახებ გვეუბნება, რომ სასწავლ დაწესებულებებში შენარჩუნებული უნდა იყოს ნეიტრალურობა და ამასთანვე არადისკრიმინაციულობა, დაუშვებელია მოხდეს სასწავლო პროცესების პოლიტიზირება. ასევე მოსწავლეებს, მშობლებს და მასწავლებლებს უნდა შეძლოთ თავისუფლად გამოხატონ საკუთარი აზრი და თავისუფლად შეიკრიბონ სკოლის ტერიტორიაზე წესების დაცვით, რა თქმა უნდა. მოცემული კანონი გვესაუბრება გაერთიანების თავისუფლებაზე, ამასთანავე პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობაზე, რწმენის თავისუფლებაზე, განსაზღვრავს დისციპლინის ძირითად წესებს, ძალადობის დაუშვებლობას.

კანონი ზოგადი განათლების შესახებ განსაზღვრავს მასწავლებლის თანამდებობრივ სახეებს და მის პროფესიულ სტანდარტებს, ამასთანვე ზოგადი განათლების დაფინანსების ტიპს, რომელიც ხდება სახელმწიფოს მიერ და გრძელდება 12 წლის მანძილზე ვაუჩერული სისტემის მეშვეობით, რომელიც ყველა მოსწავლეზე ინდივიდუალურად არის გათვლილი.

რაც შეეხება ზოგადი განათლების სისტემის მართვას, საქართველოს პარლამენტი ამტკიცებს საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებულ ეროვნული მიზნების დოკუმენტს. ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკას კი ახორციელებს საქართველოს მთავრობა.

განათლების ხარისხის მართვის რეგულირება საქართველოში ხდება საქართველოს კანონით განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ, რომელიც

საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებულ იქნა 2010 წლის 21 ივლისს და მისი მიზანია საქართველოში განათლების ხარისხის განვითარების ხელშეწყობა და შესაბამისი სამართლებრივი საფუძვლების განსაზღვრა. მექანიზმებს რაც შეეხება არსებობს ორი სახის მექანიზმები, როგორც უკვე აღნიშნეთ განათლების ხარისხის მართვის შიდა და გარე მექანიზმები. გარე მექანიზმებს მიეკუთვნება ავტორიზაცია და აკრედიტაცია, ხოლო შიდა მექანიზმები განისაზღვრება თავად საგანმანათლებლო დაწესებულებების მიერ. განათლების ხარისხის გარე მექანიზმებზე უფლებამოსილებას სრულად იღებს განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი, რომელიც ეკუთვნის საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს და არის საჯარო სამართლის იურიდიული პირი. ცენტრი არის სრულიად დამოუკიდებელი ორგანო თავის საქმიანობაში. ის შეიმუშავებს რეკომენდაციებს, რათა ხელი შეუწყოს განათლების ხარისხის დახვეწას ქვეყანაში. ის ახორციელებს, როგორც ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტორიზაციასა და აკრედიტაციას, ასევე უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისაც.

რა არის ავტორიზაცია და მისი მიზანი? საქართველოს კანონით განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ ავტორიზაცია არის ავტორიზაცია არის საგანმანათლებლო დაწესებულების სტატუსის მოპოვების პროცედურა, რომლის მიზანია სახელმწიფოს მიერ აღიარებული განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტის გასაცემად შესაბამისი საქმიანობის განხორციელებისათვის აუცილებელი სტანდარტების დაკმაყოფილების უზრუნველყოფა (საქართველოს კანონი განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ, 2010).

რაც შეეხება აკრედიტაციას მის მიზანს და შინაარსს, აკრედიტაციის მიზანია საგანმანათლებლო დაწესებულების საგანმანათლებლო პროგრამების (გარდა პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამებისა და მოკლე ციკლის საგანმანათლებლო პროგრამებისა) აკრედიტაციის სტანდარტებთან შესაბამისობის განსაზღვრის გზით, განათლების ხარისხის ასამაღლებლად საგანმანათლებლო დაწესებულების სისტემატური თვითშეფასების დამკვიდრება და ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმების განვითარების ხელშეწყობა (საქართველოს კანონი განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ, 2010).

თავი III. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესების კვლევა

3.1 კვლევის აღწერა

3.1.1. კვლევის დიზაინი და მეთოდები

კვლევის მიზნების სრულყოფილად მისაღწევად და ასევე იმისთვის, რომ საფუძვლიანად მომხდარიო ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესების კვლევა აუცილებელი იყო გამოგვეკითხა ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესებში აქტიურად მონაწილე პირები, ამ შემთხვევაში კი სკოლის ძირითადი მმართველი რგოლი, რომლებიც პირდაპირ კავშირში არიან ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვასთან ანუ სკოლების დირექტორები, დირექტორის მოადგილეები, ხარისხის მართვის სამსახურის უფროსები, ადმინისტრაციის უფროსები და სასწავლო პროცესის მენეჯერები.

რაც შეეხება კვლევის დიზაინსა და მეთოდებს, შედგენილ იქნა კითხვარი და ჩატარდა ჩაღრმავებული სტრუქტურირებული ინტერვიუ, რათა მომხდარიყო გავრცობილი პასუხების მიღება და მოგვესმინა მოსაზრებები საკვლევი თემის შესახებ. ჩამოყალიბებულ იქნა სიღრმისეული ინტერვიუსთვის დამახასიათებელი მკაფიო სტრუქტურა და მოხდა ე.წ „მრავალსაფეხურიანი ანალიზი“, რაც მოგვცემდა საკვლევი თემის გარშემო ჯერ ზოგადი კითხვების დასმის საშუალებას ინტერვიუს მონაწილეთათვის, შემდეგ კი, მიზანმიმართულ კითხვებზე გადასვლის.

ინტერვიუს მონაწილეები იყვნენ საკამოდ რთულად ხელმისაწვდომი რესპოდენტთა კატეგორია, რომელთა აზრის გაგება დადებითად უნდა ასახულიყო კვლევაზე, რადგან კავშირი მათთან და საკვლევ ობიექტთან ვლინდება პირდაპირ.

ამასთანავე, უნდა მომხდარიყო არასტანდარტული მოსაზრებების, დამოკიდებულებების, პოზიციების გარკვევა მოცემულ თემაზე, მათი სურვილების და მოთხოვნების გამოვლენა. საინტერესო იყო დაგვედგინა თუ რა რეალურ პრობლემებს აწყდებიან ისინი, როგორც ზოგადი განათლების სფეროში მონაწილე

პირდაპირი მმართველი პირები და პრობლემების გადაჭრის რა გზები ესახებათ, ამასთანვე იყენებენ თუ არა რაიმე განსაკუთრებულ მეთოდებს, როდესაც საქმე განთლების ხარისხის ამაღლებას ეხება.

მოცემული რესპოდენტების გამოკითხვა ძალიან მნიშვნელოვანი იყო თემისთვის, რადგან განსახილველი თემა საკმაოდ რთული იყო და თემაზე მსჯელობაც კი მხოლოდ იმ ადამიანებს შეუძლიათ, რომლებსაც სპეციფიკური პროფესიული ცოდნა და უნარები გააჩნიათ მოცემულ სფეროში. მიზეზიც ჩაღრმავებული სტრუქტურირებული ინტერვიუს ჩატარებისა სწორედ იყო ის, რომ მოცემულ საკვლევ თემაზე უნდა მომხდარიო სპეციფიკური სამიზნე აუდიტორიის გამოკითხვა. გამოკითხვის მოცემული ტიპის გამოყენებაც მაშინ ხორციელდება, როდესაც უნდა გამოიკითხოს გარკვეულ სფეროში დასაქმებული ადამიანები, მაღალი თანამდებობის პირები.

რაც შეეხება კვლევის დიზაინს, შედგენილ იქნა ზოგადი დახურული კითხვები, რათა მომხდარიო რესპოდენტთა ძირითად ჯგუფებად და კატეგორიებად დაყოფა, შემდგომ კი კითხვარი გრძელდებოდა ღია კითხვებით, რომლებიც მოითხოვდნენ ვრცელ პასუხებს რესპოდენტებისაგან. იხილეთ კითხვარი (დანართი 1).

3.1.2 საკვლევი კითხვები

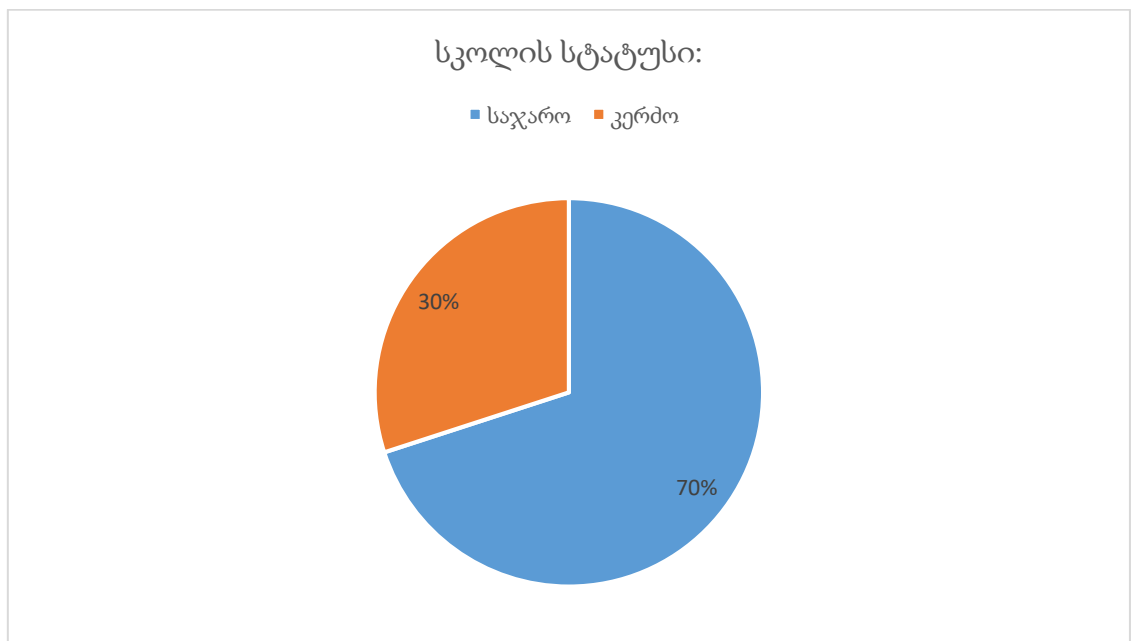
სამაგისტრო ნაშრომის კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე წარმოდგენილი კვლევა ფოკუსირებული იქნება შემდეგი საკვანძო საკითხების შესწავლაზე:

1. რა მექანიზმებს იყენებენ ქართული ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებები ხარისხის მართვის პროცესში?
2. რა ფაქტორები ახდენენ გავლენას ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის უზრუნველყოფაზე?
3. როგორ არიან დაინტერესებული მხარეები ხარისხის მართვის პროცესში ჩართულები?
4. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განათლების ხარისხის შეფასების ინდიკატორების იდენტიფიკაცია.

3.2. კვლევის შედეგები და მათი განსჯა

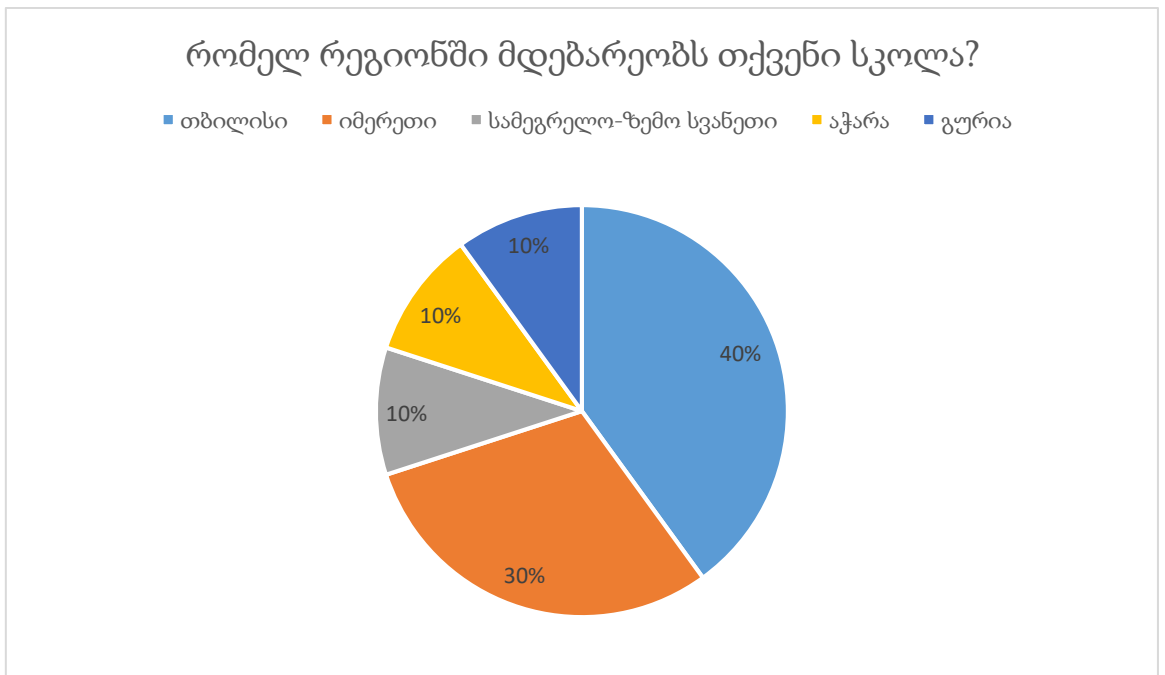
3.2.1. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის შიდა და გარე უზრუნველყოფის პროცესების დაგეგმვა, შეფასება და კონტროლი

კვლევაში მონაწილეობა მიიღეს, როგორც საჯარო, ასევე კერძო სკოლების წარმომადგენლებმა. 70 % გამოკითხულთა წარმომადგენდა საჯარო სკოლას, ხოლო დანარჩენი 30 % კი კერძოს (იხ. დიაგრამა 1). კვლევის მიზნებისთვის მნიშვნელოვანი იყო მომხდარიყო საქართველოში არსებული ყველა სკოლის ტიპის ჩართვა კვლევაში, რათა შედეგები ყოფილიყო უფრო ვრცელი და შეეხებოდა არა მარტო საჯარო ან მარტო კერძო სკოლებს, არამედ ყველა იმ სკოლის ტიპს, რომელიც ფუნქციონირებს დღეს ჩვენს ქვეყნაში. მისი დახმარებით ასევე უფრო მკაფიოდ შევძლებთ დავინახოთ, რამდენად განსხვავდება ხარისხის მართვის უზრუნველყოფის მექანიზმები საჯარო და კერძო სკოლებში.

დიაგრამა 1. სკოლის სტატუსი

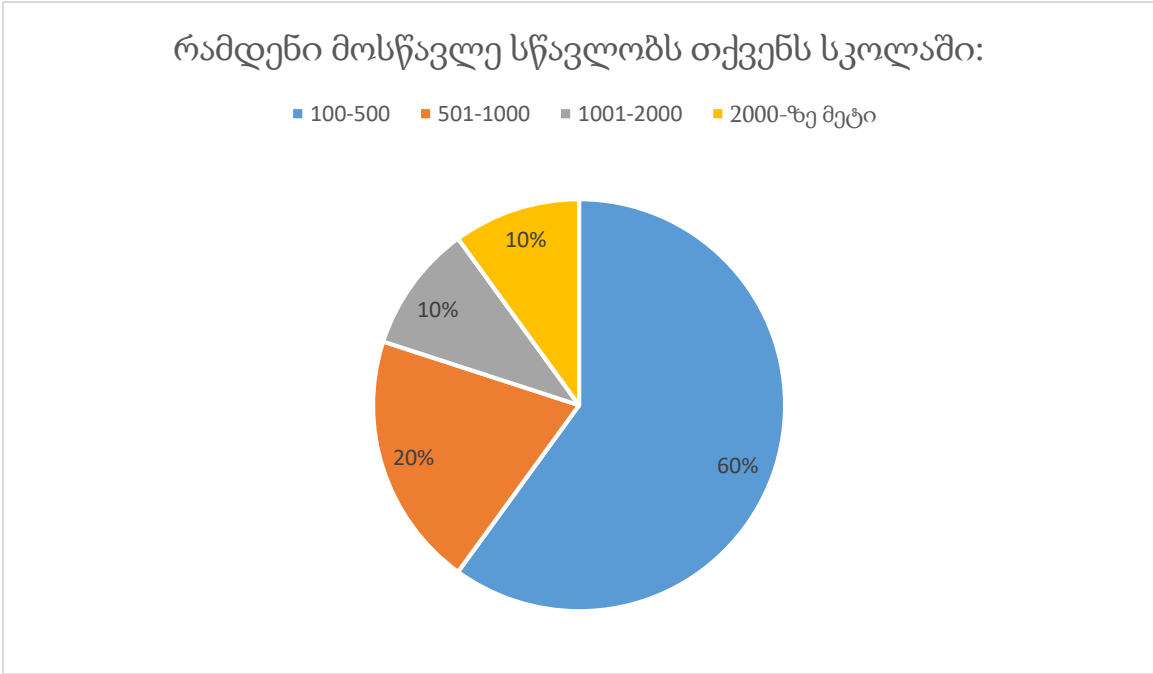
რესპოდენტთა დაყოფა მოხდა იმის მიხედვითაც, თუ რომელ რეგიონში ფუნქციონირებს სკოლები, რომლებშიც ისინი მუშაობენ, რათა მომხდარიყო სხვა და სხვა რეგიონებზე დაყრდნობით ინფორმაციულად სრული სურათის მიღება, რომელიც რაც შეიძლება მკაფიოდ გვაჩვენებს საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესებს და არ დაეყრდნობა მხოლოდ ლოკალურად, რომელიმე რეგიონში ან დედაქალაქში არსებულ ვითარებას. შესაბამისად რესპოდენტებმა სხვა და სხვა რეგიონებიდან მიიღეს მონაწილეობა კვლევაში, რამაც ხელი შეგვიწყო ქვეყანაში არსებული ზოგადი მდგომარეობის შეცნობაში. თუმცა, როგორც დიაგრამაზე ვხედავთ განსაკუთრებული აქტიურობით კვლევაში გამოირჩეოდნენ დედაქალაქში არსებული სკოლების წარმომადგენლები, გამოკითხულთა 40 % სწორედ თბილისის სკოლებში დასაქმებული მენეჯერები აღმოჩნდნენ. მოცემული კუთხით აქტივობის მაღალი მაჩვენებელი, ასევე დაფიქსირეს იმერეთის სკოლის წარმომადგენლებმა 30%, ხოლო შემდეგ უკვე იყო სამეგრელო-ზემო სვანეთი, აჭარა და გურია (იხ. დიაგრამა 2). სამწუხაროდ, სხვა რეგიონებიდან იგრძნობოდა პასიურობა, მათ არ ისურვეს კვლევაში მონაწილეობა. თუმცა, ვიმედოვნებ, რომ ეს ყველაფერი არსებითად არ აისახა კვლევაზე და შევძელი ნათლად წარმომეჩინა საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესები.

დიაგრამა 2. რომელ რეგიონში მდებარეობს თქვენი სკოლა?

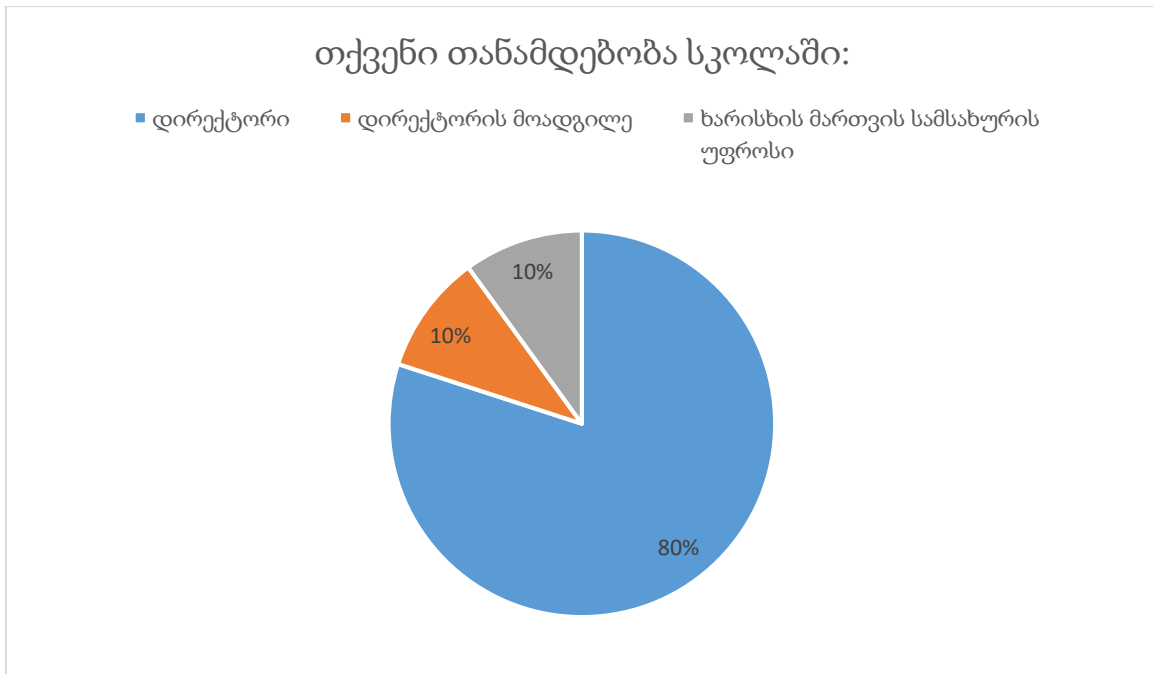
იმისთვის, რომ საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესებზე გვემსჯელა აუცილებელი იყო დაგვედგინა, მოსწავლეთა რა რაოდენობა სწავლობს სკოლებში, რომლებსაც მართავენ გამოკითხული ადამიანები. ზოგადად, როდესაც განათლების ხარისხზე ვსაუბრობთ, აუცილებელია გათვალისწინებულ იქნას სკოლებში მოსწავლეთა რაოდენობა, რადგან მას არსებითი გავლენის მოხდენა შეუძლია ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ხარისხიზე. საქართველოში დიდი ხნის მანძილზე აშკარად შეიმჩნეოდა სკოლებში მოსწავლეთა დიდი რაოდენობა, გადატვირთული კლასები წამოადგენდა უდიდეს პრობლემას და მოცემული კუთხით ეს იყო სწორედ ის დეტერმინანტი, რომელსაც შეეძლო მკვეთრად გაეუარესებინა განათლების ხარისხი.

თუმცა, როგორც კვლევის შედეგებიდან დადგინდა გამოკითხულ რესპოდენტთა უმრავლესობას 60% მუშაობდა სკოლებში, სადაც მოსწავლეთა რაოდენობა მერყეობს 100-500 მოსწავლემდე, 20% კი იქ სადა მოსწავლეთა რაოდენობა არის 501-1000, ხოლო მხოლოდ 10%-10% აღმოჩნდნენ იმ სკოლის წარმომადგენლები, სადაც 1001-2000 და 2000-ზე მეტი მოსწავლე იღებს განათლებას (იხ. დიაგრამა 3). ეს საკმაოდ კარგი მაჩვენებელია, თუმცა არა იდეალური. რელურად ჩვენი ქვეყნის სკოლებს სჭირდებათ, რომ შემცირებულ იქნას მოსწავლეთა რაოდენობა სკოლებში, განსაკუთრებით კი კლასებში. მაგრამ ის, რომ კვლევაში მონაწილეობა მიიღეს რესპოდენტებმა განსხვავებული სემინტებიდან ძალიან საინტერესოა, რადგან ჩენს წინაშე აისახა უფრო ნათელი სურათი საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის შიდა და გარე უზრუნველყოფის პროცესების დაგეგმვის, შეფასებისა და კონტროლის კუთხით.

დიაგრამა 3. რამდენი მოსწავლე სწავლობს თქვენს სკოლაში

როგორც უკვე ზევით აღინიშნა, კვლევის დროს გამოიკითხა სკოლის ძირითადი მმართველი ზედა რგოლი, რომლებიც პირდაპირ კავშირში არიან და მათი ჩართულობა საკმაოდ მაღალია ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პროცესებში. ესენი არიან - სკოლების დირექტორები, დირექტორის მოადგილეები, ხარისხის მართვის სამსახურის უფროსები, ადმინისტრაციის უფროსები და სასწავლო პროცესის მენეჯერები. თუმცა, გამოკითხულთა უმრავლესობა 80% აღმოჩნდნენ სკოლების დირექტორები და მათი ჩართულობა მოცემულ კვლევაში ბერვად უფრო მაღალი იყო ვიდრე სხვა პირების, მხოლოდ 10% აღმოჩნდა დირექტორის მოადგილეები, ხოლო დანარჩენი 10% კი ხარისხის მართვის სამსახურის უფროსები.

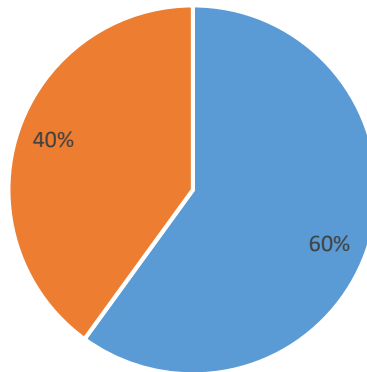

დიაგრამა 4. თქვენი თანამდებობა სკოლაში

კვლევისთვის აუცილებელი იყო დაგვედგინა არსებობდა თუ არა ხარისხის მართვის სამსახური, როგორც სტრუქტურული ერთეული. აღმოჩნდა, რომ სკოლების 60%-ში არსებობდა ხარისხის მართვის სამსახური, როგორც სტრუქტურული ერთეული, ხოლო დანარჩენ 40%-ს ასეთი სტრუქტურული ერთეული არ გააჩნდა (იხ. დიაგრამა 5). რაც შეიძლება ითქვას, რომ მკაფიოდ არის იმის მაჩვენებელი, თუ როგორ მიმდინარეობს საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის შიდა უზრუნველყოფის პროცესების დაგეგმვა, შეფასება და კონტროლი, რამდენად დიდი ყურადღება ექცევა მოცემულ პროცესებს თავად სკოლების მხრიდან, როგორც აღმოჩნდა უმრავლესობისთვის, თუმცა არა დიდი ნაწილისთვის მნიშვნელოვანია ხარისხის მართვა და ცალკე სტრუქტურული ერთეულის გამოყოფა, რომელიც პირდაპირ დაუთმობს ყურადღებას ხარისხს და მისი სამუშაოც ორიენტირებული იქნება იმ საკითხებზე, რომლების მნიშვნელოვანია ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის ამაღლების კუთხით.

არის თუ არა თქვენს სკოლაში ხარისხის მართვის სამსახური, როგორც სტრუქტურული ერთეული?

■ არის ■ არ არის

იხ. დანართი 5. არის თუ არა თქვენს სკოლაში ხარისხის მართვის სამსახური

კვლევის პროცესში საინტერესო აღმოჩნდა ღია კითხვების მეშვეობით გავგეგო, თუ ხარისხის მართვის რა მექანიზმებს იყენებდნენ რესპოდენტები და რამდენად ზომავდნენ ამ მექანიზმების გამოყენების ეფექტიანობას, როდესაც საქმე ზოგადი განათლების ხარისხის მართვას ეხებოდა. პასუხები ერთმანეთისგან განსხვავებული იყო, თუმცა, მკაფიოდ იყო შესაძლებელი მათ შორის კავშირის დადგენა. გამოკითხულთა უმრავლესობამ სტანდარტული ღონისძიებები ჩამოაყალიბა ხარისხის მართვის მექანიზმების კუთხით. როგორცაა, სტრუქტურის, კომპონენტისა და სისტემის შესაბამისობის დადგენა წინასწარ განსაზღვრულ მოთხოვნებთან. სკოლების უმრავლესობა წლის დასაწყისში ადგენს სამოქმედო გეგმას და შესაბამისად იყენებენ ხარისხის მართვის PDCA მიდგომას, რომელიც მოიცავს დაგეგმვას, განხორციელებას, შემოწმებას და განავითარებას. აღნიშნული ციკლის თითოეული ეტაპი ითვალისწინებს: „დაგეგმე“ - ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური ყოველწლიურად გეგმავს ჩასატარებელ სამუშაოს, განსაზღვრავს შემოწმების თანამიმდევრობას, შეიმუშავებს შემოწმების კრიტერიუმებს.

„განახორციელე“ - შეიმუშავებული გეგმის შესაბამისად, ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური: ატარებს სასწავლო პროცესის მონიტორინგს; შეიმუშავებს

გამოკითხვის (მოსწავლის, მშობლის, კურსდამთავრებულის, მასწავლებლის, ადმინისტრაციული და დამხმარე პერსონალის) ფორმებს; ატარებს მოსწავლეთა ანონიმურ გამოკითხვას სასწავლო პროცესის განხორციელების ხარისხის, მასწავლებლის მიერ სასწავლო პროცესის წარმართვის ხარისხის, მოსწავლეთა მხარდაჭერის და ინიციატივების სერვისების, ბიბლიოთეკაში არსებული გარემოს და რესურსების და სხვა გამოკვლევის მიზნით. საჭიროების შემთხვევაში ახდენს მოსწავლეები/მშობლებს/მასწავლებლებს ინტერვიუებას; ატარებს მასწავლებლების, ადმინისტრაციული და დამხმარე პერსონალის ანონიმურ გამოკითხვას პერსონალის საქმიანობის შეფასებისა და კმაყოფილების კვლევის კუთხით; ატარებს სკოლის კურსდამთავრებულთა ანონიმურ გამოკითხვას. გამოკითხვის შედეგების ანალიზის საფუძველზე შეიმუშავებს რეკომენდაციებს სასწავლო პროცესისა და სასკოლო გარემოს განვითარების მიზნით. ასევე ახდენს მოსწავლეთა აკადემიური მოსწრების მონიტორინგს; ამოწმებს საბიბლიოთეკო ფონდის და სასკოლო სასწავლო გეგმის მიხედვით ძირითადი ლიტერატურის შესაბამისობას; ახორციელებს სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებულ სხვა საქმიანობას.

„შეამოწმე“ - ეტაპი მოიცავს შემოწმების/შეფასების პროცესს. სტანდარტებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით, ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის მიერ შემოწმდება: სასკოლო სასწავლო გეგმა; სასწავლო პროცესი; მასწავლებლები; მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა. ასევე საგნების შეფასებისას მოწმდება შესაბამისობა; სწავლის შედეგების და მიზნების, მოსწავლეთა მიღწევების შეფასების ფორმებისა და კრიტერიუმების შესაბამისობა კანონმდებლობით დადგენილ წესთან; სწავლების მეთოდების პროგრამის მიზნებთან და შედეგებთან; მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის შესაბამისობა სასკოლო გეგმასთან; სსგ-ს უზრუნველყოფა ადამიანური რესურსებით და სხვ. საგნის კომპონენტების შეფასებისას მოწმდება: სწავლების მეთოდების შესაბამისობა საგნიას მიზნებთან და მოსალოდნელ შედეგებთან; სწავლის მიზნების, შინაარსისა და სწავლის შედეგების შესაბამისობა; მოსწავლეთა მიღწევათა შეფასების გამჭვირვალობა და მრავალკომპონენტურობა. სასწავლო პროცესის შეფასებისას მოწმდება: სსგსა და საგნებით განსაზღვრული სასწავლო ფორმატისა და პირობების შესაბამისობა მიმდინარე სასწავლო პროცესთან; მოსწავლეთა უზრუნველყოფა მხარდაჭერის სერვისით; სასწავლო

პროცესის სრულყოფილად მიმდინარეობის უზრუნველყოფა და სხვ. მასწავლებელთა შეფასებისას მხედველობაში მიიღება კონფერენციებში მონაწილეობა, ჩართულობა პროექტებში და სხვ. მატერიალურ-ტექნიკური რესურსის შიდა შემოწმებისას ხდება მისი შედარება ეს გათვალისწინებულ აუცილებელ რესურსებთან. შემოწმებას ექვემდებარება სასწავლო ფართი (საკლასო ოთახები, ლაბორატორიები, ბიბლიოთეკის სამკითხველო დარბაზი და სხვ.) და შესაბამისი ინვენტარი, ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდი, კომპიუტერული ტექნიკა (არსებობა, გამართული მუშაობა, ხელმისწვდომობა და სხვ.), საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები (ინტერნეტი და სხვ.), ვებ-გვერდი. შემოწმების შედეგების ანალიზი წარედგინება სკოლის მმართველს.

განავითარე - ეტაპი მოიცავს შემოწმების/შეფასების შედეგად მიღებული მონაცემების ანალიზს, შესაბამისი დასკვნების გამოტანას, რეკომენდაციების შემუშავებასა და გასატარებელი ღონისძიებების განსაზღვრას, ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურის მიერ დასკვნების და რეკომენდაციების წარდგენას შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულებისათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ შიდა შეფასება მიმართულია ძლიერი მხარეების შესანარჩუნებლად, სუსტი მხარეებისა და არსებული ხარვეზების აღმოსაფხვრელად და ტარდება სწავლის/სწავლების ხარისხის უზრუნველყოფის, გაუმჯობესების, განვითარებისა და დადგენილ სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით, სტანდარტებთან შეუსაბამობის აღმოჩენის შემთხვევაში ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური: ანონიმური გამოკითხვების და ჩატარებული მონიტორინგი, ის შედეგად მიღებული ინფორმაციის ანალიზის საფუძველზე გეგმავს სასწავლო პროცესისა და სწავლების ხარისხის გაუმჯობესების ღონისძიებებს და ამოწმებს ჩასატარებელი ღონისძიებების დროულად შესრულებას; ადგენს მატერიალურ-ტექნიკურ რესურსების განახლება-სრულყოფის საჭიროებას და ამოწმებს მისი საგანმანათლებლო პროგრამების სპეციფიკასთან შესაბამისობას; ადგენს საბიბლიოთეკო ფონდის შევსება-განახლების საჭიროებას. თავისი კომპეტენციის ფარგლებში შეიმუშავებს რეკომენდაციებს საქმიანობის მარეგულირებელ დებულებებში შესატანი ცვლილებების შესახებ; აანალიზებს ჩატარებული შემოწმებების, სასწავლო პროცესის მონიტორინგის და ანონიმური გამოკითხვების შედეგებს, შეიმუშავებს რეკომენდაციებს სასწავლო პროცესის სრულყოფის მიზნით; ხარისხის უზრუნველყოფის

სამსახური სასწავლო პროცესის განხორციელების შეფასების შედეგების ანალიზის საფუძველზე შეიმუშავებს რეომენდაციებს, შემდგომი სრულყოფის მიზნით.

ამასთანავე, ყოველი წლის ბოლოს ახორციელებენ მასწავლებელთა, მოსწავლეთა, მშობელთა და სხვა თანამშრომელთა ანონიმურ გამოკითხვას და ავსებენ თვითშეფასების კითხვარს. ასევე აქტიურად ხდება ხარისხის მართვის დროს SWOT ანალიზის გამოყენება, რომელსაც ადგენენ პედაგოგები, დამრიგებლები, კათედრის ხელმძღვანელები და სხვა თანამშრომლები თითოეულ კლასზე სემესტურად ან წლიურად. შიდა შეფასება მიმართულია ძლიერი მხარეების შესანარჩუნებლად, სუსტი მხარეებისა და არსებული ხარვეზების აღმოსაფხვრელად. რაც შეეხება, ხარისხის მართვის მექანიზმების გამოყენების ეფექტიანობას, სასწავლო წლის განმავლობაში სკოლების გარკვეულ ნაწილში ტარდება სასწავლო პროცესისა და საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელების მონიტორინგი შესაბამისი შიდა სამსახურის მიერ. სამსახურები აანალიზებენ მიღებულ შედეგებს, განსაზღვრავენ ნაკლოვანებების წარმოქმნის მიზეზებს, მათი აღმოფხვრის მიზნით შეიმუშავენ შესაბამის რეკომენდაციებს და რეაგირებისათვის წარუდგენენ სკოლის მმართველს.

რაც შეეხება, გარე მექანიზმებს, მას იყენებს სახელმწიფო ხარისხის მართვის სამსახური საჭიროებიდან გამომდინარე კანონმდებლობით განსაზღვრული წესითა და ვადებით.

ძალიან საინტერესო აღმოაჩნდა ერთ-ერთი სკოლის დირექტორის პასუხი მოცემულ კითხვაზე, როგორც აღმოჩნდა მისი სკოლ ჩართულია განათლების სამინისტროს მიერ განხორციელებული ქართულ-გერმანული პროექტის „სკოლის შეფასება განვითარებისათვის“ მონაწილე სკოლა, სკოლაში დანერგილია და ხორციელდება ხარისხის მართვის გერმანული მოდელი, რომლის მიხედვითაც სკოლის ყველა სფეროში (ფიზიკური , აკადემიური, ფსიქო-ემოციური და სხვა) მიმდინარეობს კვლევაზე დაფუძნებული ინტერვენციების გახორციელება. მოდელის მიხედვით კვლევა მიმდინარეობს ხარისხის მართვის ჯგუფის მიერ წინასწარ შემუშავებული კრიტერიუმების მიხედვით, ინტერვენციების შემდეგ ხდება შესაბამისი ინდიკატორების

შეფარდება, პარალელურად მიმდინარეობს პროცესის მონიტორინგი, პროექტებს აქვთ ციკლური ხასიათი.

ამასთანავე, გამოკითხვისას ჩვენთვის საინტერესო იყო რესპოდენტებს დაესახელებინათ თავიანთ დაწესებულებაში განათლების ხარისხის შეფასების ინდიკატორები/მაჩვენებლები. დასახელებული იყო შემდეგი ინდიკატორები/მაჩვენებლები: მოსწავლეთა მაღალი ჩართულობა, მაღალი აკადემიური მოსწრება, მასტიმულირებელი და უსაფრთხო სასწავლო გარემო, მრავალფეროვანი და კონსტრუქტივისტულ პრინციპებზე დაფუძნებული გაკვეთილები, მაღალი აკადემიური მოსწრების მოსწავლეები, სხვადასხვა კონკურსებში და ეროვნულ ოლიმპიადებში გამარჯვებული მოსწავლეები, მენტორი და წამყვანი მასწავლებლების რაოდენობა, კურსდამთავრებულთა შედეგები ეროვნულ გამოცდებზე.

შემდეგი საკითხი, რომელზეც გამახვილდა ყურადღება გამოკითხვის პროცესში იყო თუ, რამდენად არიან ჩართული დაინტერესებული მხარეები (მშობლები, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო, კურსდამთავრებულები, ეროვნული ან სათემო არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ინსტიტუტები, უმაღლესი და პროფესიული სასწავლებლები და ა.შ.) ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესში და რაში გამოიხატება მათი ჩართულობა. როგორც გამოკითხვის შედეგებიდან აღმოჩნდა ყველაზე მეტად ჩართულობას მიმდინარე პროცესებში გამოხატავენ მშობლები, რა თქმა უნდა ეს ლოგიკურიცაა, მათი განსაკუთრებული ჩართულობა კი გამოიხატა ბოლო სემესტრში, როდესაც სკოლები გადავიდნენ ონლაინ სწავლების რეჟიმზე, მსოფლიოში არსებული პანდემიის გამო. რაც შეეხება ერთეულ სკოლებს, მათ დააფიქსირეს, რომ ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესებში მათ სკოლებში ჩართულნი არიან უნივერსიტეტები, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც უცხადებენ სკოლებს მხარდაჭერას საინტერესო ტრენინგებითა და გადამზადების პროგრამებით და კურსდამთავრებულები, მათი შედეგების და მიღწევების შეფასებით და შეხედულებების გაზიარებით.

გამოკითხულ ადამიანებს ასევე ვთხოვე დაესახელებინათ ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რომლებიც პირდაპირ გავლენას ახდენს ზოგადსაგანმანათლებლო

დაწესებულებაში განათლების ხარისხზე (მაგალითად: ინფრასტრუქტურა, პედაგოგების კვალიფიკაცია, არსებული სტანდარტები, სახელმწიფოს მხარდაჭერა და ა.შ.) და მათ დაასახელეს - ინფრასტრუქტურული წესრიგი, სასკოლო კულტურა, პედაგოგების კვალიფიკაცია, გადამზადებული და მუდმივად საკუთარ განვითარებაზე ორიენტირებული პედაგოგები, დირექტორის კომპეტენცია, მდგრადი სახელმწიფო პოლიტიკა განათლებაში, სწორი მენეჯმენტი, მშობელთა ჩართულობა, სკოლაზე მორგებული სასკოლო-სასწავლო გეგმა, სახელმწიფო მხარდაჭერა, ადგილობრივი ხელისუფლების მხარდაჭერა, სკოლის ეფექტური მართავ, დელეგირება, თანამშრომელთა ერთიანი გუნდის არსებობა, სასკოლო კულტურა, თემის ჩართულობა.

კვლევის განხორციელებისას ასევე საინტერესო იყო გაგვერკვია თუ რა ინტენსივობით ხდება მასწავლებლების და მოსწავლეების შეფასება და სად ითვალისწინებთ ამ შეფასებას ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესებში. როგორც აღმოჩნდა, მოსწავლეთა შედეგების კვლევა და პედაგოგების შეფასება მიმდინარეობს მუდმივად, პროცესს აქვს ციკლური ხასიათი. მოსწავლეების შეფასება მიმდინარეობს მთელი წლის მანძილზე, დამრიგებლების მიერ მოსწავლეთა პროგრესის, პრობლემების ზოგადი შეფასება სემესტრულად, მოსწავლეთა მიდინარე და სემესტრული შეფასება, გაკვეთილების სისტემატური შეფასება, შეფასება ითვალისწინებს მოსწავლეთა შედეგების გაუმჯობესებაზე ორიენტირებული რეკომენდაციების შემუშვებას. ხოლო მასწავლებლების შეფასება ხდება სასწავლო წლის ბოლოს და შეფასების გამოყენება ხდება ძირითადად სასწავლო პროცესის გასაუმჯობესებლად და მასწავლებლების პროფესიული განვითარების მიმართულებით. ასევე მასწავლებელთა და მოსწავლეთა შეფასების შედეგები ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესში გათვალისწინებულია სკოლის განვითარების გეგმაში, წლიურ სამოქმედო გეგმაში, ასევე პროფესიული განვითარების ღონისძიებების დაგეგმვის დროს.

როდესაც საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის გარე უზრუნველყოფის პროცესებზე ვსაუბრობთ განსაკუთრებით საინტერესო იყო ამ მიმართულებით სკოლის დირექტორების აზრი, თუ რა გავლენას ახდენს ავტორიზაციის მოქმედი სისტემა ზოგადი განათლების ხარისხზე საქართველოში და რა უპირატესობებს ან ნაკლოვანებებს ხედავენ ისინი ამ პროცესში. გამოკითხულთა უმრავლესობა ფიქრობს,

რომ ავტორიზაციის მოქმედი სისტემა მხოლოდ მინიმალურ გავლენას ახდენს განათლების ხარისხზე საქართველოში, მათი აზრით, ეს მინიმალური გავლენა დადებითია, თუმცა, მას გააჩნია უდიდესი ნაკლოვანება და თითქმის ყველა რესპოდენტის აზრით ეს ნაკლოვანება იყო ის, რომ ავტორიზაცია ტარდება მხოლოდ კერძო სკოლებში, ამიტომაც საჯარო სკოლების განათლების ხარისხის გაკონტროლება ამ ეტაპზე ვერ ხდება. ისინი ფიქრობენ, რომ ავტორიზაციის სისტემა ჩვენ ქვეყანაში თანაბარ პირობებში უნდა აყენებდეს საჯარო და კერძო სექტორს, ამიტომაც უნდა დაიგეგმოს და დაიწყოს საჯარო სკოლების ავტორიზაციის პროცესი. თუმცა, რესპოდენტთა უმრავლესობის აზრით, ავტორიზაცია, როგორც ხარისხის შეფასების გარე მექანიზმი თავისი შეფასების სქემებითა და მოთხოვნებით ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი ხელშემწყობი ინსტიტუტია საქართველოში ამ მიმართულებით და მან კერძო სექტორს მისცა დიდი უპირატესობა განვითარების თვალსაზრისით. თუმცა, ავტორიზაციის პროცესი არ უნდა იყოს სკოლის დასჯის პროცესი, არამედ ავტორიზაციის პროცესი სკოლის განვითარების ინსტრუმენტად უნდა გამოიყენებოდეს.

ასევე, საინტერესო იყო რესპოდენტებისაგან გაგვეგო, რა ღონისძიებებს და რამდენად ხშირად მიმართვით სკოლაში განათლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად. ასეთი ღონისძიებების ჩამონათვალში შევიდა: სამუშაო შეხვედრები - ადმინისტრაციის, პედაგოგების, კათედრის ხელმძღვანელების, ხარისხის მართვის სამსახურის, პროცესების მიმდინარეობის მონიტორინგი, შედეგების ანალიზი, მშობლებთან შეხვედრები, ტესტირებები, მოსწავლეთა და მასწავლებელთა შეფასება, ანკეტირება, ასევე მასწავლებლები ხშირად ესწრებიან ტრენინგებს კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით. ყველა მოცემულ ღონისძიებას გამოკითხულთა თქმით საკმაოდ დიდი დრო ეთმობა და ასევე ინტენსიურად მიმდინარეობს.

როგორც უკვე ზევით არაერთხელ აღვნიშნე, სახელმწიფოს მხარდაჭერა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში განათლების მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია, მოცემულ საკითზე კვლევისთვის საკმაოდ საინტერესო იყო რესპოდენტთა აზრიც და ასევე ისიც, თუ რა ფორმით უნდა გამოიხატებოდეს უპირატესად ეს მხარდაჭერა სახელმწიფოსგან. რა თქმა უნდა, ყველა გამოკითხული ადამიანი ეთანხმება იმ აზრს, რომ სახელმწიფოს მხარდაჭერის გარეშე

სასკოლო განათლების ხარისხის განვითარება შეუძლებელია. მხარდაჭერის ფორმებს რაც შეეხება მათი აზრით, ეს უნდა გამოიხატებოდეს მოქნილი საკანონმდებლო ბაზის შექმნაში, ექსპერტულ მხარდაჭერაში, მხარდაჭერა მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის მოსამზადებლად, ფინანსური მხარდაჭერა, ასევე ავტონომიურობის, დამოუკიდებლობის გასაძლიერებლად სახელმწიფოს მხრიდან მხარდაჭერა. თუმცა, მათი თქმით, ამ ყველაფერს არ უნდა მიეცეს ბიუროკრატიული სახე.

ზოგადად, როდესაც ხარისხზე ვსაუბრობთ აუცილებელია გავითვალისწინოთ კონკურენციაც, ამ მხრივ გამონაკლისი არც განათლების სისტემა და სკოლები არ არიან. სწორედ ამიტომ, კვლევის კითხვარი მოიცავდა კითხვას, რომელიც კონკურენციას ეხებოდა, ანუ უწყობს თუ არა კონკურენცია ხელს ზოგადი განათლების სფეროში განათლების ხარისხის ამაღლებას. რესპოდენტები ეთანხმებიან იმ აზრს, რომ კონკურენცია უწყობს ხელს ზოგადი განათლების ხარისხის ამაღლებას, თუმცა, ღია კითხვაზე პასუხის დაფიქსირებისას ყველამ ერთ ძალზედ მნიშვნელოვან სიტყვას გაუსვა ხაზი, ეს იყო „ჯანსაღი“ ანუ ჯანსაღი კონკურენცია. ნახსენებ იქნა ერთი მნიშვნელოვანი მომენტიც, ამ საკითხთან დაკავშირებით, სკოლების დაფინანსების ვაუჩერული სისტემა, ანუ მათ მხედველობაში აქვთ გადატვირთული კლასები, რაც ვაუჩერის მოზიდვითაა განპირობებული და მათი აზრით, ხშირად ასეთ კლასებში ყურადღების მიღმა რჩება მოსწავლეთა დიდი ნაწილი, იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ შეუძლებელია მათი შესაძლებლობებისა და საჭიროებების დადგენა, შესაბამისად თითოეულ მოსწავლეზე ორიენტირებული სასწავლო პროცესის დაგეგმვაც.

რაც შეეხება, მთავარი პრობლემებს და გამოწვევებს, რომლებსაც აწყდება დღეისათვის ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულება ხარისხის მართვის პროცესში. რესპოდენტთა თქმით ესენია: ინფრასტრუქტურული მოუწესრიგებლობა სკოლებში, სანდოობის დაბალი ხარისხი, დირექტორის ბუნდოვანი უფლობამოსილებები, მასწავლებლის კარიერული წინსვლის გარე სისტემისა და განათლების ხარისხის შეფასების მექანიზმების თანაკვეთა/აღრევა, საჯარო სკოლაში მრავალრიცხოვანი საკლასო ჯგუფები, პედაგოგთა კვალიფიკაცია განსაკუთრებით ტექნოლოგიების გამოყენებასთან და დანერგვასთან დაკავშირებით, რეპეტიტორული სისტემა, ყოველწიურად ცვალებადი რეფორმები, ხარისხის კულტურის არ არსებობა,

დაფინანსების სისტემის დაუხვეწავობა, გაუმართავი მონიტორინგის სისტემა, შეფასების ინსტრუმენტების საკმარისად არ ფლობა, თითოეული მასწავლებლისა და მოსწავლის მიერ საკუთარი პასუხისმგებლობისა და როლის გაუცნობიერებულობა , საზოგადოებისაგან დაბალი მხარდაჭერა, ასევე ის, რომ საჯარო სკოლას არ აქვს შესაძლებლობა პედაგოგების შერჩევა-გადარჩევის.

3.2.2. საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის მართვის პრობლემები და მათი გადაჭრის პერსპექტივები

საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში ხარისხის მართვის ძირითად პრობლემად შეიძლება გამოვყოთ მოძველებული მოდელების არსებობა საგანმანათლებლო დაწესებულებებში. თანამედროვე მოდელებს მხოლოდ და მხოლოდ რამდენიმე სკოლა თუ იყენებს რეალურად დღეს არსებული მდგომარეობის მიხედვით. თანხები კი არასწორადაა მიმართული, რაც მთავარ პრობლემად შეიძლება დასახელდეს, როდესაც ბიუჯეტის დიდი ნაწილი პროცესების გაუმჯობესებაზე არ არის ორიენტირებული.

გვჭირდება ხარისხის შესახებ მიღწეული იქნას საერთო შეთანხმება, რათა განათლების სისტემაში მონაწილე ყველა პირმა იცოდეს რეალურად, როგორ ხდება ხარისხის დადგენა სკოლის შიგნით. ასევე საზოგადოებისთვის ცნობილი უნდა იყოს ყველა ის ინდიკატორი, რომლითაც ხდება საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის შემოწმება.

ადგილობრივი ხელისუფლების ჩართულობა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში მიმდინარე პროცესებში საკმაოდ დაბლია. ადგილობრივი ხელისუფლება კი დიდი დოზით უნდა იყოს ჩართული საგანმანათლებლო პროცესებში, მათი დაბალი პასუხისმგებლობა განათლების სექტორის მიმართ ფაქტია ცუდად აისახება განათლების ხარისხზე, განსაკუთრებით კი რეგიონებში. მათი ჩართულობა კი შესაძლებელია გამოიხატოს ჰორიზონტალური კავშირების გაძლიერებით, სკოლების ინფორმირებულობის გაზრდისთვის სხვა და სხვა ღონისძიებების გატარებით.

სკოლებს არ აქვთ ჩამოყალიბებული პასუხისმგებლობა სახელმწიფოს მიმართ, როდესაც საქმე განათლების შედეგებს ეხება, მათთვის რეგლამენტური პროცესები ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე რეალური შედეგები. სახელმწიფოს წინაშე სკოლა არ არის ანგარიშვალდებული თუ ის ზუსტად, ფორმალურად და თანმიმდევრულად იცავს ეროვნულ სასწავლო გეგმას, აწარმოებს დოკუმენტებს, ამიტომაც სახელმწიფოს არ გააჩნია შესაბამისი ბერკეტები, რომ მოსთხოვოს სკოლებს პასუხი განათლების შედეგებზე ან მის ხარისხზე. ამიტომაც აუცილებელია ამოქმედდეს

აკრედიტაციის სისტემა არა მხოლოდ კერძო, არამედ საჯარო სკოლებისთვისაც. ამასთანავე უნდა გაიზარდოს ხელმისაწვდომობა და საჯაროობა სკოლებში არსებულ განათლების ხარისხზე, რათა საზოგადოების წინაშე დადგეს რეალური სურათი, რაც ასევე დაეხმარება შესაბამის საჯარო სამსახურებს იმუშაონ არსებული პრობლემების აღმოფხვრის კუთხით.

საბოლოოდ, უნდა შემუშავდეს საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის გაუმჯობესების ერთიანი გრძელვადიანი სტრატეგია, მოცემული სტრატეგიის განხორციელებაზე პასუხისმგებლობა არ უნდა აიღოს მხოლოდ იმ დროს ქვეყანაში არსებულმა მმართველმა პარტიამ და არ უნდა იყოს გათვლილი კონკრეტულად რომელიმე პოლიტიკურ ჯგუფზე, არამედ თანმიმდევრულად უნდა მიჰყვეს ყველა მთავრობა ერთ სტრატეგიას, რათა გავიდეთ საბოლოო შედეგზე.

დასკვნები და რეკომენდაციები

სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ბოლო წლების მანძილზე ზოგადი განათლების დაფინანსება მკვეთრად გაიზარდა, თითქმის გაორმაგდა. თუმცა, განათლების დაფინანსება იზრდება, ფაქტია, რომ არ იზრდება განათლების ხარისხი, ამის ნათელი დოკუმენტი კი არის განათლების სამინისტროს პროგრამული ბიუჯეტი, რომლის მთავარი მიზანი მხოლოდ და მხოლოდ არის ის, რომ განათლება იყოს ყველა მოსწავლისთვის ხელმისაწვდომი. რეალურად არსებული პოლიტიკის მთავარ მიზნად სკოლების გამართულად დაფინანსებაა, ხარისხის გაუმჯობესების რეალური სტრატეგია კი არ არსებობს, შესაბამისად ეს არის მიზეზი არასწორად მიმართული ფინანსური რესურსების. თუმცა, როგორც ჩემ მიერ ჩატარებულ კვლევაში აღმოჩნდა საგანმანათლებლო დაწესებულებების მენეჯერები მთავარ პრობლემებს შორის რესურსების ნაკლებობას ასახელებენ ყველაზე ხშირად, განსაკუთრებით კი რეგიონებში. აქედან გამომდინარე, ნათელ დასკვნამდე მივდივართ თუკი, რეალურად ზოგადი განათლების დაფინანსება 2011-2020 წლებში თითქმის გაორმაგდა, მაშინ ფაქტი ერთია რეალურად რესურსების სწორად მიმართვის პრობლემა დგას ქვეყნის წინაშე, რაც ხელს უშლის საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ხარისხის ზრდას.

ბოლო კვლევები გვიჩვენებს, ჩვენი ქვეყანა განათლების ხარისხის კუთხით ბოლოდან მე-11 ადგილზე დგას. ყველაზე პრობლემურ საგნებად კი უცხო ენები, ფიზიკა და მათემატიკა სახელდება. პედაგოგთა უმრავლესობა, რომლებიც სკოლებში ასწავლიან 36 წლის და მეტი ასაკისაა, ასევე პედაგოგთა რიცხვი, რომელთა ასაკი აღემატება 65 წელს ძალიან დიდია. მოცემული პრობლემა კვლევის პროცესშიც დასახელეს სკოლების დირექტორებმა, ახალგაზრდები არ არიან ჩართულები განათლების მიწოდების პროცესებში, რაც ფაქტიურად ნიშნავს იმას, რომ თანამედროვე მიდგომები და ტენდენციები ნაკლებად იკიდებს ფეხს სკოლებში.

რაც შეეხება რეკომენდაციებს:

- განათლების სფეროში დაფინანსების ზრდამ უნდა გამოიწვიოს ზოგადი განათლების ხარისხის ზრდა, შესაბამისად სისტემა უნდა ორიენტირდეს შედეგებზე, როდესაც რესურსების ხარჯვაზე მიდგება საქმე;
- აუცილებელია შემუშავდეს კონკრეტული შედეგების სისტემა, რომელიც იქნება გაზომვადი და დაგეხმარება იმის გაგებაში რეალურად წლიდან წლამდე გვაქვს თუ არა პროგრესი ზოგადი განათლების სისტემაში;
- უნდა ჩამოყალიბდეს სასკოლო განათლების, როგორც შუალედური, ასევე საბოლოო ინდიკატორები, რომელიც მოგვცემს ნათელ სურათს არსებულ მგომარეობაზე და საფუძველი იქნება მომავალი სამოქმედო გეგმის ჩამოყალიბების;
- სახელმწიფოს მიერ ყველა მოქმედ საჯარო თუ კერძო სკოლაზე ყოველ წლიურად უნდა განხორციელდეს დაკვირვება ზოგადი განათლების ხარისხის გაზრდის კუთხით;
- განათლების სფეროში აქტიურად უნდა მოხდეს ახალგაზრდა სპეციალისტების მოსაზიდად და ამასთან დაკავშირებით შემუშავებულ უნდა იქნას სპეციალური სახელმწიფო პოლიტიკა;
- ქვეყანამ უნდა შეიმუშავოს განათლების ხარისხის გაუმჯობესების ერთიანი სამოქმედო გეგმა, რომლის შესრულებაც სავალდებულო იქნება ყველა მიმდინარე პერიოდებში არსებული მმართველი პოლიტიკური პარტიებისთვის.

ბიბლიოგრაფია:

- An official website of the European Union.* Retrieved from
https://ec.europa.eu/education/policies/school/quality-assurance_en?fbclid=IwAR2ELZbMvaI1W9ZFgfXvoU6PO8A5rgcy8sa_95gy2fb2czi4sFr0ESmt89Y
- An official website of the European Union.* Retrieved from
https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/about-education-and-training-in-the-eu_en
- An official website of the European Union.* Retrieved from
https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area_en
- Crosby, P. B. (1979). *Quality Is Free*. New York: McGraw-Hill.
- Feigenbaum, A. V. (1983). *Total Quality Control*. New York: McGraw Hill.
- Herbert, A., Christoph, H., & Kanape-Willingshofer, A. (n.d.). Education and school quality. (I. f. Linz, Ed.)
- Kukemelk, H. (2012). Quality Management in Schools University of Tartu, Estonia. *European Policy Network on School leadership*.
- Mukhopadhyay, M. (2006). Total Quality Management in Education. New Delhi: Sage.
- Parasuraman, A. (1985). A conceptual model of service quality. *Journal of Marketing*, 114-19.
- Pour, H. M. (2009). TOTAL QUALITY MANAGEMENT (TQM) IN EDUCATION – PERCEPTION OF SECONDARY SCHOOL TEACHERS.
- Shields, P. M. (1999). Zen and the art of higher education maintenance: bridging classic and romantic notions of quality. *Journal of Higher Education Policy and Management* 21, 2, 165-72.
- The World Bank.* Retrieved from
https://www.worldbank.org/en/topic/education/overview?fbclid=IwAR2Z26MXk4BiuuMrW_GpBMoyLbyxxNaNeKRkaLZJ7672NHiCy9JUUhAtt4JU#1

The World Bank. Retrieved from

https://www.worldbank.org/en/topic/education/overview?fbclid=IwAR2Z26MXk4BiuuMrW_GpBMoyLbyxxNaNeKRkaLZJ7672NHiCy9JUAtt4JU#2

The World Bank. Retrieved from

<https://www.worldbank.org/en/topic/education/brief/education-management>

ბრეგვაძე, თ. (2009). *ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა ინსტიტუციური მექანიზმები*.

თბილისი: საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო.

განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი. Retrieved from

<https://eqe.ge/geo/parent/491>

კანონი „არასახელმწიფო საერო სკოლების შესახებ“. (1994). თბილისი, საქართველო:

საქართველოს პარლამენტი.

კანონი ზოგადი განათლების შესახებ. (2005). *მუხლი 1.1, მუხლი 11, სკოლის მართვაში*

მონაწილეობის უფლება, თავი VI. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების

მართვის პრინციპები, მუხლი 35. პასუხისმგებლობა და სტრუქტურა. თბილისი:

საქართველოს პარლამენტი.

კანონი ზოგადი განათლების შესახებ. (2005). (*მუხლი 1.1, მუხლი 11, სკოლის მართვაში*

მონაწილეობის უფლება, თავი VI. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების

მართვის პრინციპები, მუხლი 35. პასუხისმგებლობა და სტრუქტურა. თბილისი:

საქართველოს პარლამენტი.

მენაბდე, მ., გორგოძე, ს., & ნაცვლიშვილი, ნ. (2010). *სტატიები განათლების საკითხებზე*.

თბილისი: მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი.

საქართველოს ეროვნული კლასიფიკატორი. (2016). თბილისი: საქართველოს

სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

საქართველოს კანონი განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ. (2010). *თავი მესამე,*

ავტორიზაცია. მუხლი 7. საქართველოს პარლამენტი.

საქართველოს კანონი განათლების ხარისხის განვითარების შესახებ. (2010). *თავი*

მეოთხე, აკრედიტაცია. მუხლი 17. საქართველოს პარლამენტი.

ჩუბინიძე, ნ., კორძაძე, მ., ბოკერია, ნ., & ნიაური, ნ. (2009). *ხარისხიანი ზოგადი*

განათლებისთვის. თბილისი: განათლების აკრედიტაციის ეროვნული.

ჯანაშია, ს. (2009, ნოემბერი). ზოგადი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემა საქართველოში. *მშვიდობის, დემოკრატიის და განვითარების კავკასიური ინსტიტუტი*.

დანართი 1

მკირფასო რესპოდენტებო!

გთხოვთ, უპასუხოთ ქვემოთ ჩამოთვლილ შეკითხვებს. თქვენი გულწრფელი პასუხები დაგვეხმარება ამ სფეროში მიმდინარე პროცესების შესახებ სრული ინფორმაციის მოპოვებასა და სწორი ანალიზისთვის.

გაცნობებთ, რომ კვლევა სრულად ანონიმურია და იგი გამოყენებულ იქნება მხოლოდ აკადემიური მიზნებისთვის.

წინასწარ გიხდით მადლობას დამხარებისთვის.

შეკითხვის ინსტრუქცია: გთხოვთ, სასურველი პასუხის გასწვრივ, გრაფაში, ჩართოთ ალამი, სხვა შემთხვევაში ჩაწეროთ თქვენი პასუხი.

1. სკოლის სტატუსი:

- საჯარო;
- კერძო.

2. რომელ რეგიონში მდებარეობს თქვენი სკოლა? (გთხოვთ მიუთითოთ)

- აფხაზეთი;
- აჭარა;
- გურია;
- თბილისი;
- იმერეთი;
- კახეთი;
- მცხეთა-მთიანეთი;
- რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი;
- სამეგრელო-ზემო სვანეთი;
- სამცხე-ჯავახეთი;
- ქვემო ქართლი;
- შიდა ქართლი.

3. რამდენი მოსწავლე სწავლობს თქვენს სკოლაში:

- 100-500;
- 501-1000;
- 1001-2000;
- 2000-ზე მეტი.

4. თქვენი თანამდებობა სკოლაში:

- დირექტორი;
- დირექტორის მოადგილე;
- ხარისხის მართვის სამსახურის უფროსი;
- ადმინისტრაციის უფროსი;
- სასწავლო პროცესის მენეჯერი.

5. არის თუ არა თქვენს სკოლაში ხარისხის მართვის სამსახური, როგორც სტრუქტურული ერთეული?

- არის;
- არ არის.

6. გთხოვთ, აღწეროთ ხარისხის მართვის რა მექანიზმებს იყენებთ და რამდენად ზომავთ ამ მექანიზმების გამოყენების ეფექტიანობას?

-

7. გთხოვთ, ჩამოთვალოთ თქვენს დაწესებულებაში განათლების ხარისხის შეფასების ინდიკატორები/მაჩვენებლები:

-

8. რამდენად არიან ჩართული დაინტერესებული მხარეები (მშობლები, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო, კურსდამთავრებულები, ეროვნული ან სათემო

არასამთავრობო ორგანიზაციები, რელიგიური ინსტიტუტები, უმაღლესი და პროფესიული სასწავლებლები და ა.შ.) ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესში (თუ კი გთხოვთ მიუთითოთ ვინ არიან ისინი) და რაში გამოიხატება მათი ჩართულობა?

-

9. იყენებთ თუ არა ხარისხის მართვის ისეთ ინსტრუმენტს, როგორცაა PDCA ციკლი (Plan-Do-Check-Act) და რა ფორმით გამოიხატება ამ მექანიზმის გამოყენება:

-

10. გთხოვთ აღწეროთ ის მნიშვნელოვანი ფაქტორები, რომლებიც პირდაპირ გავლენას ახდენს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში განათლების ხარისხზე (მაგალითად: ინფრასტრუქტურა, პედაგოგების კვალიფიკაცია, არსებული სტანდარტები, სახელმწიფოს მხარდაჭერა და ა.შ.):

-

11. გთხოვთ, აღწეროთ რა ინტენსივობით ხდება მასწავლებლების და მოსწავლეების შეფასება და სად ითვალისწინებთ ამ შეფასებას ხარისხის უზრუნველყოფის პროცესებში?

-

12. როგორ ფიქრობთ, რა გავლენას ახდენს ავტორიზაციის მოქმედი სისტემა ზოგადი განათლების ხარისხზე საქართველოში? და რა უპირატესობებს ან ნაკლოვანებებს ხედავთ ამ პროცესში?

-

13. რა ღონისძიებებს და რამდენად ხშირად მიმართვით სკოლაში განათლების ხარისხის გასაუმჯობესებლად?

-

14. როგორ ფიქრობთ, რამდენად მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს მხარდაჭერა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში განათლების მაღალი ხარისხის უზრუნველყოფისთვის და რა ფორმით უნდა გამოიხატებოდეს უპირატესად ეს მხარდაჭერა?

-

15. როგორ ფიქრობთ, უწყობს თუ არა კონკურენცია ხელს ზოგადი განათლების სფეროში განათლების ხარისხის ამაღლებას?

-

დანართი 2

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Economics and Business

Ana Koberidze

Quality Management in General Educational Institutes of Georgia

Master of Business Administration program

The research was done to gain an academic quality of Master of Business
Administration

Scientific adviser: Vasil Kikutadze
Doctor of Economics, Associate Professor

Tbilisi
2020